

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1174 Цена 90 динара 2,5 КМ 15. фебруар 2016. године

У овом броју:

| Поводи: реаговања на Вербићев обрачун са веронауком | Ко је вера, а ко је невера | На делу је једна врста занемаривања целе генерације | Неколико запажања о стони веронауке са другим наукама | Свети Сава благосиља српску децу | Ко је написао *Завјештања Стефана Немање?* | Молитве Светога Саве | Јеванђелско монаштво | Старост заслужује поштовање |

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 30. јануара 2016. у Патријаршији српској у Београду амбасадора Канаде у Србији Филипа Пинингтона. Пријему су присуствовали Владан Миладиновић, саветник при Амбасади Канаде за политичка и економска питања и односе са медијима, и свештеник Владимир Вранић.

У Женеви

Патријарх српски Иринеј учествовао је у Синаксису (Сабрању) поглавара помесних Православних Цркава од 22. до 28. јануара 2016. у Православном центру Васељенске Патријаршије у женевском предграђу Шамбези. На Сабрању Патријарх Иринеј се обратио поглаварима помесних Православних Цркава:

„Ваша Свесветости, високоуважени и возљубљени председниче овога часнога Сабрања, Ваше Светости и Ваша Блаженства, возљубљени предстојатељи помесних Православних Цркава, Високопреосвећена и Преосвећена браћо Архијереји, окупљени на овоме узвишеном свештеном Сабрању, Часни оци, драга браћа и сестре,

Благодаримо Богу који нас је удостојио велике благодати да будемо учесници свеправославног Сабрања овде у Православном центру возљубљене нам Васељенске патријаршије у Шамбезију, које има пред собом богоугодно дело да дефинише и једногласно утврди дугоприпремани и

дugoочекivani Свети и Велики Сабор Источне Православне Цркве.

Ми чврсто верујемо и непоколебиво исповедамо да је наша Црква једна и јединствена, да је света, да је апостолска и да почива на живом светоотачком предању, које се пројављује кроз саборно промишљање, чији лик ми овако сабрани данас изображавамо, а чији ће печат бити Свети и Велики Сабор Источне Православне Цркве. Благодаћу и благовољењем Свесветога Духа сабрали смо се у братској љубави, по угледу на свете претходнике који су нам завештали пут Саборних сусрета, почев од Првог апостолског сабора (Дела Ап. 15), да отворено и искрено разговарамо о најзначајнијим питањима која се тичу живота Цркве, у духу Светога Предања Свете Цркве Православне, светих и великих отаца – наших предшественика, и свештених канона Цркве Христове.

Уверавамо вас да ћемо ми, представници помесне Српске Цркве, поступати по благоразумију пружајући сав свој допринос, како молитвени тако и богословски, да ово високо Сабрање постигне пун успех еда бисмо Православље сведочили неокрњено и с пуном преданошћу једни пред другима и пред иновернима, по чему ће нас познати да смо Његови ученици (Јн. 13, 35).

Молимо се Господу, Основачу Цркве, да нас у наредним данима Он надахњује духом истине и љубави и да благословом својим Он усмерава ово свештено Сабрање да буде надахнуто љубављу, која је свеза савршенства (Кол. 3, 14) на славу Његове Свете Цркве, а на радост и ползу благочестивога вернога народа православног. Амин!“

На Савиндан

На дан Светог Саве, 27. јануара 2016. новооснована парохија у Женеви имала је част да Светом Архијерејском Литургијом началствује Његова Светост Патријарх Иринеј.

Патријарху Српском су саслуживали архијерејски намесник за Швајцарску и парох у Бернуprotoјереј Станко Марковић, парох у Цирихуprotoјереј Мирослав Симјоновић, парох у Луганујереј Ђорђе Лукић, парох у Женевијереј Александар Ресимић и ђакон Бране Сарић из Цириха. Певницу је предводио Епископ аустријско-швајцарски Андреј заједно са свештеницима и појсима швајцарског намесништва.

Након надахнуте беседе Његове Светости, у којој је позвао присутни народ да посећује своје храмове, јер ће једино на тај начин да сачува своју веру и своју историју, многобројни верници су приступили Светом Причешћу.

У Земуну

Патријарх Иринеј је служио, 31. јануара 2016. Свету Архијерејску Литургију у новом храму посвећеном Светом Атанасију Великом, у земунском насељу Плави хоризонти.

У Канадској епархији

Патријарх српски Иринеј, у својству администратора Епархије канадске, отпутовао је, 2. фебруара 2016, у двонедељну радну посету Канадској епархији. У пратњи Патријарха налази се протођакон Дамјан Божић.

Честитке за Савиндан

Патријарх московски и све Русије Кирил писмено је честитao Патријарху српском Иринеју празник светитеља Саве Српског и истакао да „међу многобројним Вашим благочестивим и достославним предшественицима на престолу предстојатеља Српске Православне Цркве, Свети Сава као њен оснивач заузима нарочито место, јер, по речима апостола Павла, већу част од дома има онај који га је саградио (Јевр.3,3). Нека Вас молитвеним заступништвом Светога Саве Отац милосрђа и Бог сваке утеше (2. Кор. 1, 3) сачува у снази душевних и телесних сила, и нека Вам ниспошље Своју изобилну помоћ при ношењу патријарашког крста, а Вашој пасти да подари мир и процват.“

У својој честици поводом прославе Светога Саве, Митрополит волоколамски Иларион, председник Одељења Московске

Патријаршије за спољне црквене односе, истакао је да је „најплеменитији изданак светородне лозе Немањића и чедо благочестивих завета његових родитеља, царевић Раствко био дарован озго да преобрази и освети живот српског народа како би расејану децу Божју сабрао у једно (Јн. 11, 52), и као оснивач и први поглавар Српске Православне Цркве за сва времена постао духовни отац и небески покровитељ православних Срба.

Извор: Московска Патријаршија

Патријарх васељенски Вартоломеј, који је председавао Сабрањем поглавара аутокефалних Православних Цркава у Православном центру Васељенске Патријаршије у Шамбезију усмено је честитao празник оснивача аутокефалне Српске Цркве Светог Саве, Његовој Светости Патријарху српском Иринеју.

Саопштење за јавност

Свештено Сабрање Предстојатеља Православних Цркава Шамбези, 21–28. јануар 2016.

На позив Његове Светости Васељенског Патријарха г. Вартоломеја одржано је Сабрање Предстојатеља Православних аутокефалних Цркава у Православном центру Васељенске Патријаршије у Шамбезију (Женева), од 21. до 28. јануара 2016. године.

Присуствовали су Предстојатељи: константино-пољски Вартоломеј, Александријски Теодор, Јерусалимски Теофил, московски Кирил, српски Иринеј, румунски Данило, бугарски Неофит, грузијски Илија, кипарски Хризостом, албански Анастасије и чешко-словачки Растислав, док су били спречени да учествују Њихова Блаженства Патријарх антиохијски Јован и Митрополит варшавски и све Пољске Сава из здравствених разлога, а Архиепископ атински и све Јеладе Јероним из личних разлога, али су били заступљени преко званичних делегација њихових Цркава.

Предстојатељи Православних Цркава су се састали како би довршили рад на темама Светог и Великог Сабора. У оквиру Сабрања, у недељу 24. јануара, у ставропигијалном храму Светог апостола Павла саборно је служена света Литургија, на којој је начаљствовао Васељенски Патријарх, уз саслужење Њихових Блаженстава Предстојатеља и вођа делегација Православних Цркава, осим вође делегације Антиохијске Цркве.

Током Сабрања су његови учесници, „истинујући у љубави“, по апостолској речи (Еф. 4, 15), радили у духу слоге и узајамног разумевања. Предстојатељи су потврдили своју одлуку да се сазове Свети и Велики Сабор. Он ће бити одржан у Православној академији на Криту од 16. до 27. јуна 2016. године. У том циљу Предстојатељи смилено призывају благодат и благослов Тројичног Бога и ишту топле молитве пуноће Цркве, свештенства и верног народа, током периода који води ка Светом и Великом Сабору и за време док трају његова заседања.

Званично одобрене теме које ће бити поднете Светом и Великом Сабору на усвајање јесу: *мисија Православне Цркве у савременом свету, православна дијаспора, аутономија и начин њеној пројлашавања, света Тајна брака и брачне смештаје, важносћ посла и његово држање данас, односи Православне Цркве са осталим хришћанским светом*. Одлуком Предстојатеља сви одобрени текстови биће објављени.

Предстојатељи су такође одлучили да се установи

Свеправославни секретаријат, одобрили Правилник о раду Сабора и донели одлуку о учешћу инославних посматрача на почетку и завршетку рада Сабора, као и о покривању трошка Сабора.

Предстојатељи су уз све то изразили подршку проглањеним хришћанима Близког истока и своју сталну дубоку забринутост због отмице двојице митрополита, Павла Јазигија из Антиохијске Патријаршије и Григорија Јохана Ибрахима из Сиројаковитске Цркве.

Сабрање је завршило свој рад у среду увече, 27. јануара 2016. године, завршним поздравом његовог Председника, Његове Светости Васељенског Патријарха Вартоломеја.

У Православном центру Васељенске Патријаршије у Шамбезију код Женеве, 27. јануара 2016.

Из Секретаријата Свештеној Сабрању

ПРАВОСЛАВЉЕ 1174

2 Активности Патријарха

4 Саопштење за јавност

6 Поводи: реаговања на
Вербићев обрачун са веронауком
Славица Лазић10 Свети Сава
благосиља српску децу
Зорица Нешић11 Ко је написао Завјештања
Стефана Немање? (2. део)
Јерј Александар Бојовић14 „Јунак“ својих синова
Живорад Јанковић16 Молитве Светога Саве (2. део)
Проф. др Ксенија Кончаревић18 Живот и рад
Епископа Николаја (3. део)
Радован Бијовић20 Јеванђелско монаштво (3. део)
Архимандрит Георгије Кајсанис22 Весник Српске цркве и Весник
др Александар Раковић24 Црква и верници
Ђурђе Нинковић26 Топлички устанак (3. део)
Окупатори рачунали на Врање
Антоније Ђурић28 „Берачице“ – загонетни
триптих Саве Шумановића
Милена Сијевановић30 Старост заслужује поштовање
Саша Велимир

33 Српски војник – кроз слику и реч

34 Музеј Милеве и Алберта
Ајнштајна у Новом Саду

35 Свет књиге

38 Наука, уметност, култура...

41 Кроз хришћански свет

42 Из живота Цркве

46 Вјечнаја памјат

На насловној страни:
Манастир Светог Пантелејмона
- Русикон, Света Гора
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитељ др Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Ђорђе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Љубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 955-922-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativna Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата

web: pravoslavlje.spсрб.рф ; www.pravoslavlje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православље“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и
прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа у помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама**
Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1174. броја „Православље“, завршена је
у среду, 10. фебруара 2016. године у 8.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Поводи: реаговања на Вербићев обрачун са веронауком

У години у којој српско школство обележава 15 успешних година од увођења веронауке у школски систем основних и средњих школа, министар образовања Срђан Вербић узнемирио је јавност да је у најави укидање верске наставе у средњим и радикална редукција у основним школама на свега четири године. У Србији веронауку сада похађа око 500.000 ученика. На страницама *Православља* о значају веронауке, као делу опште културе и образовања, говоре угледни научници и стручњаци.

Први саговорник на ову тему у прошлом броју *Православља* био је академик Драгољуб Живојиновић. Миšљење о важности веронауке дао је сталном члану наше редакције Славици Лазић – неколико дана пред смрт у кабинету САНУ. Изјава за *Православље* била је и његово последње јавно обраћање.

Ко је вера, а ко је невера

академик Миро Вуксановић

Већ десетак и више година, у Србији, у школама, траје верска настава. Деца постају друкчија од нас док смо били деца. Знају како су хришћанство и вера основа српске просвећености и укупне духовности, како је религија сачувала примитиван свет и од њега створила верујући и учен свет. А ако им опет укину верску наставу и молитву, ако такву наставу скрате и осакате као што из власти обесно, незнавени, прете, опет ће наша деца, као и ми некад, бити збуњена и загубљена, опет ће гледати бруку као и ми док смо деца били.

Yнаслову је десетерац из пе-
сме која припада времену
кад су се косовски заветници
спремали да уђу у српску вечност.
Има неколико цркава о којима се
говори да су се баш ту, пред Косов-
ску битку, јунаци причестили и до-
били благослов. А то је било пред
крај четрнаестог века, пре шест
стотина десетак и седам година.
Још који месец па толико. Тада-
шњи Срби, разједињени и главни-
ном неписмени, без школа и про-
светитељских установа, имали су
само једну кућу у коју су на испов-
ест Богу ишли и где су једино мо-
гли да се уче знању и уметности.
Та сигурна кућа на истом месту је
и данас. Име јој је – Српска Право-
славна Црква. Добро су знали на-
ши преци где ће се причестити и
где ће благослов добити.

Од Светог Саве и 1219. године,
од Студенице и Хиландара, од сво-
јих темељних датума и храмова,
Српска Православна Црква ради
исти свети посао. Увек хришћан-
ски, у православној праведности, у
верности вери у Христово учење, у
служби свом народу, његовом јези-
ку, књижевности, историји и укупо-
ној националној култури.

Знамо то – неко ће да каже – и
како не бисмо знали шта нас је у

временима поданства и мрака са-
чувало, како не бисмо знали толи-
ко векова златну истину о себи. И
тај који тако каже (да се не понавља
оно што је познато) управо на такав
начин саопштава своју заблуду.

Није нам имао ко истину каза-
ти, или нису дали онима који су то
хтели, крили су и измицали су од
нас оно што је највише наше. О то-
му можемо да сведочимо личним
искуством. Памтим како сам, ма-
лен, с вршњацима, у планинском
пределу, гледао стару кулу,isu од
дрвета, дигнуту над собама и оца-
клијом, навише, уз четири једнака
троугла који су се сужавали, по-
степено, равномерно, док нису по-
стали мало постоље за лучеви крст
на врху. Гледали смо, свакодневно,
одоздо, измакнути и радознали,
лепо заобљени, изрезбарени крст,
високо, у небеској ведрини. Пита-
ли смо ко је крст правио и зашто га
је за гледање попео, а одговори су
били краткореки, кроз зубе и бр-
кове, да се слабије могу разумети.
Ипак, дознали смо да су то уради-
ли, некад, неуки људи, заостали,
дабоме, који нису знали да је исти-
на на много нижем месту од крста
на врху пирамидасте куле.

Било је, тада, још старих кућа,
друкчијих, углавном на две воде,

с малим троугластим отворима на
крајевима где се завршавају каме-
ни зидови и ивице крова, на ћо-
шковима, у врху. Ти троуглићи се
зову сомићи, а изнад њих, на оба
угла, били су постављени мали и
детелинасти крстови од дрвета.
Причали су како је партијски се-
кретар приносио дугачке стубе и
пео се да скида крстиће са своје
куће. Говорили су да он тако мора
и да би било добро да сви учине
као он. Помињали су закон јачега
и како се „уводи прогрес“.

И гледали смо, у исто доба, ка-
ко у потпланинским запуштеним

црквама људи остављају алат, цемент и песак док праве споменике с пето-кракама. Касније смо видели како су у Кремљу, на витким храмовима, не-бу под облаке, свуда постављене велике црвене петокраке. Али, пре тога, док смо били мали пастири, у врелим летњим данима, у катунским црквама, без врата, с разбијеним прозорчићима са страна, пландовале су овце и к њима од обадова бежала говеда. Ако бисмо се заиграли, знали смо где су.

Кад смо кренули у школу, нити је ко помињао крстове на кућама ни напуштене и без врата цркве, нити је ико питао откуд крстови на кућама и храмови међу споменицима. О томе се ћутало иако смо о Божићу гледали свештеника крај продавнице и кафане, на снегу, у мећави, с малим црквеним календарима које нико није куповао, као што нико није свештеника звао да се крај нечије ватре угреје. Пазила се „зјеница ока“ у братству и јединству.

Пре десетак година јавно се и гласно говорило о безверном времену које смо у детињству запамтили. Људи су почели да се враћају у цркве, да се одрасли кршћавају, да посте, да се причешћују. Виђао сам како прате три свештеникова прста, јер нису били си-турни где се крст завршава, на левој или десној страни груди. Дознало се „ко је вера, а ко је невера“.

Већ десетак и више година, у Србији, у школама, траје верска настава. Деца постају друкчија од нас док смо били деца. Умеју да кажу зашто смо гледали високи крст у небеској ведрини и крстиће над сомићима из којих веје густ дим. Не плаше се хоће ли три прста принети на погрешну страну. Знају како су хришћанство и вера основа српске просвећености и укупне духовности, како је религија сачувала прими-тиван свет и од њега створила верујући и учен свет.

Данас ћаци доста знају о традицији свог народа. А ако им опет укину верску наставу и молитву, ако такву наставу скрате и осакате као што из власти обесно, незнавени, прете, опет ће наша деца, као и ми некад, бити збуњена и загубљена, опет ће гледати бруку као и ми док смо деца били.

Не дао Бог!

На делу је једна врста занемаривања целе генерације

др мег. Зоран Миливојевић, психотерапеут

Најава укидања веронауке може се схватити као покушај уништења наше културе, напад на породицу која је и даље језгро које чува ту културно-вредносну матрицу, али истовремено и наставак отуђења наше деце. Јер, што буду мање знали о одређеним хришћанским вредностима и хришћанским истинама на којима се заснива наша култура, то ће они бити све више одвојени од хришћанске традиције и од својих родитеља и на неки начин постаће безлична маса.

Jа изјаву министра Вербића доживљавам као један негативан моменат. Под објашњењем да се ради о некаквим „уштедама“ мислим да Министарство за школство врши реформе које у ствари уништавају наше школе и никако не чине добро младим људима који су у том осетљивом периоду када формирају своје личности.

Пре пар месеци у школама где су постојали психолог и педагог укинули су једно место и одлучили да може да остане или психолог или педагог, иако су то две потпуно различите професије. Знамо да су родитељи презаузети борбом за преживљавање и да све мање времена посвећују деци. Деца су препу-штена утицају различитих јавних медија, који опет у својој борби за преживљавање јако спуштају критеријуме. Врхунац тог примитивизма су ријалити шоу програми у којима се промовишу људи са дна друштвене лествице. Млади људи, ученици основних и средњих школа то гледају. На делу је једна врста занемаривања целе генерације. Управо у таквом контексту и школа треба да представља онај напор државе која покушава да тој младој генерацији изгради вредносни систем, да их усмери ка здравом начину живота, да смањи насиље, да развија одређене културне и духовне потребе те младе генерације. Међутим, под том па-

Мислим да је ова најава укидања веронауке и њеног крајњег редуковања у одређеним школама једна глупост власти која је то предложила и сматрам да се томе треба супротставити.

ролом да се мора штедети, раде се неке ствари које ја искрено не разумем јер су штетне, првенствено што млади људи и деца као будућност овог друштва, треба да имају нашу највишу бригу, пажњу и приоритет. Ако штедимо на њима сада, имаћемо проблеме у перспективи који ће нас далеко више коштати. Али, истина, та перспектива није толико близу, па ће нека друга политичка екипа тиме да се бави. У том контексту, веронаука у школама омогућава деци да се упознају са библијским причама на којима је заснована наша хришћанска цивилизација. То је један увод у културу, у темељ цивилизације којој ми припадамо, првенствено тај културни моменат. Затим, ту је и морални моменат јер многе те библијске и друге приче носе вредносну поуку – дефинишу шта су праве вредности а шта нису, како се понашати у одређеним ситуацијама. И трећи моменат је што наглашавају духовност, јер живимо у времену у коме је духовност потиснута и заборављена, где не можете на јавном медију добити никакву „храну за душу“, нешто што ће помоћи да се развија и та димензија људског постојања.

Тако да мислим да је ова најава укидања веронауке и њеног крајњег редуковања у одређеним школама једна глупост власти која је то предложила и сматрам да се томе треба супротставити. Од тог да треба правити политичко питање првог реда, до тога да Српска Православна Црква и све друге конфесије које су код нас признате, треба да се уједине и да искористе трену-

Епископ Јован (Булић) миропомазује новокрштене ученике веронауке из београдских школа (фото: Данко Страхињић)

так, јер су расписани избори, а верници су значајан део популације, чак и они људи који нису дисциплиновани верници у смислу да одлазе редовно на Литургију, али и они ослушкују шта мисле вође конфесије којој припадају. Ја очекујем да они врло јасно искажу свој став и да се томе супротставе. Наравно, има и других тумачења, па људи кажу – добро, штеди се, али зашто се на томе штеди? Ако анализирамо потезе власти у последњих петнаестак година видимо смишљену акцију против српске породице и српског менталитета. Ми смо, ако се сећате, пре пет година добили доста јасан захтев од Немачке да је потребно да променимо менталитет, значи да променимо свест. Како они читају историју, ми смо се у историјским догађајима често налазили на супротним странама, и они о нама немају лепо мишљење. Значи, ми смо врло непослушан народ по њиховим

стандардима, који стално прави проблеме, управо због тога што је, на неки начин, оптерећен истином и правдом. То су наше вредности и из њих онда извире наш инат, пркос, наше „не“ које смо изговорили у неким историјским периодима и то њих иритира. Они воле послушне народе. Ми то свакако нисмо и зато се најава укидања веронауке може схватити као покушај уништења наше културе, напад на породицу која је и даље језгро које чува ту културно-вредносну матрицу, али истовремено и наставак отуђења наше деце. Јер, што буду мање знали о одређеним хришћанским вредностима и хришћанским истинама на којима се заснива наша култура, то ће они бити све више одвојени од хришћанске традиције и од својих родитеља и на неки начин постаће та безлична маса која је предвиђена само да ради, да буде послушна и да ужива у примитивним забавама.

Неколика запажања о спони веронауке са другим наукама

академик Нада Милошевић Ђорђевић

Веронаука као школски предмет не треба да се укине. За то постоји низ разлога, од којих је на првом месту чињеница да веронаука младо биће, када је прилагођена његовом узрасту, спонтано уводи у заједницу светске и европске цивилизације.

Да почнем од закључка: веронаука као школски предмет не треба да се укине. За то постоји низ разлога, од којих је на првом месту чињеница да веронаука младо биће, када је прилагођена његовом узрасту, спонтано уводи у заједницу светске и европске цивилизације. Довољно је само погледати годишњи црквени календар. Већ у „Молитви Господњој“ – Оче наш, у молитви Богородици, у Десет Божијих заповести (Изл. 20, 2–17) и у оне „две највеће“: 1. „Љуби Господа својега свим срцем својим и свом душом својом, свим умом својим и свом снагом својом“ и 2. „Љуби ближњега својега као самог себе“ (Мт. 22, 37 и 39; ср. Мк. 12, 30 и 21) има низ племенитих порука које треба тумачити. Да не говорим о Седам светих тајни и Главним хришћанским врлинама наспрот греховима.

Средњовековна српска књижевност заснована је на библијској мисли, али и на историјским датостима. Биографије српских владара и црквених великодостојника, почев од Св. Саве није могућно на прави начин схватити без познавања житија светих. Упоредо се и у старом српском сликарству поред хришћанских светаца појављују портрети Срба светитеља у њиховим задужбинама – величанственим манастирским грађевинама, а поред библијских сцена, овековечују

се историјски догађаји из њиховог живота: сабори, монашења, упољења, пренос моштију... То преплитање библијског и историјског постаје обележје како књижевности тако и средњовековног сликарства, који својим естетичким, етичким, хуманим вредностима улазе у сам врх светске баштине. Притом је њихова улога у очувању идентитета српског народа неизмерна. Ако ђаци немају прилику да се опшироно упознају са старом српском књижевношћу, писци попут Његоша и Андрића, Лазе Костића, Пекића, Ивана Лалића, и да не набрајам више, откривају

Христов улазак у Јерусалим – Цвети: деца дочекују Месију; мозаик из норманске катедрале у Палерму, 12. век (извор: Википедија)

им споне са библијским симеонима и симболима, као што ће им једна обична посета Галерији фресака, а поготову обилазак манастира од Пећке патријаршије до Карловачке митрополије, разјаснити путеве обједињавања и континуитетете уметничког стварања.

Српска народна епика очувала је сећање на прошла времена, оплетењена хришћанским погледом на свет. Она говори о правди и праву, слободи и жртви, храбrosti и мудрости, добру и злу, небеском и земаљском царству, уздању у Бога и љубави према човеку... Многе пословице и изреке готово су дословно једнаке онима из Библије. Њихова психолошка, религиозна, антрополошка, компаративна, књижевна и многа друга тумачења свестрано је дао Владета Јеротић.

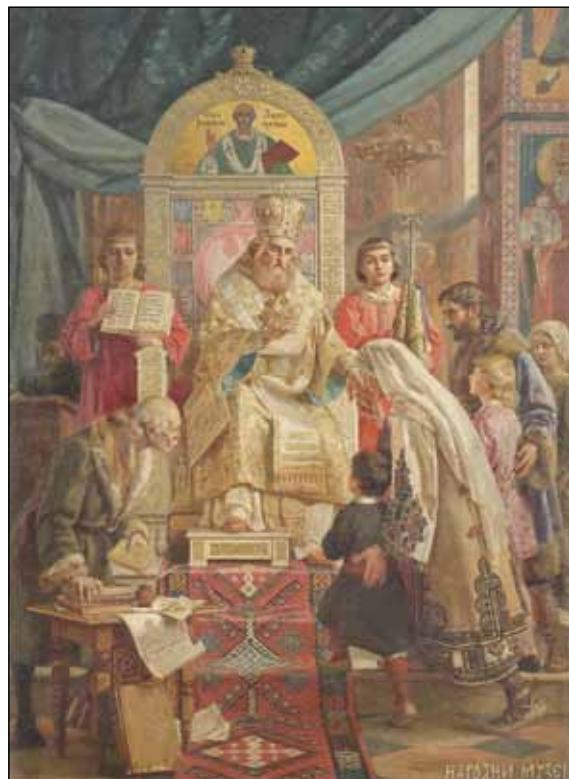
И на крају, без претензија да сам ушла у сам проблем учења веронауке, не познајући докматику као део теологије, била сам слободна да са становишта историчара српске књижевности, поменем неке од области које су се инспирисале библијским мислима и мотивима. Веронаука је, међутим, та која треба и може да их протумачи.

Славица Лазић

— 100 година од Великог рата —

Свети Сава благосиља српску децу

Зорица Нешић

Једно од највећих достигнућа, ремек-дело српског сликара реализма Уроша Предића под називом „Свети Сава благосиља Српчад“ из 1921. које се налази у Народном музеју у Београду, нажалост, мало је познато широкој јавности. Још је мање познато да постоји и фотографија са истоветним називом.

Прича која је прати фотографију „Свети Сава благосиља Српчад“ је врло занимљива и до ста говори о времену у коме је настала, дајући још једну потпору традиционалним вредностима чијем повратку тежи родољубиви део Србије.

Аутор слике „Свети Сава благосиља Српчад“, Урош Предић, рођен је у Орловату, као најмлађи син свештеника Петра Предића (Орловат, 25. новембар/7. децембар 1857 — Београд, 11. фебруар 1953) и био је уз, Пају Јовановића и Ђорђа Крстића, највећи српски сликар реализма. Највише је остао упамћен по раним радовима, у којима је приказао стваран живот обичних људи. У каснијем животном периоду дао је велики допринос црквеном сликарству и портретизму.

Фотографија о којој овде пишемо је настала у сиротишту у Ници, у Француској. Ту су била смештена деца из Србије која су била евакуисана, приликом повлачења преко Албаније. У овом „Српско американском“ сиротишту — орфелинатуре, деца су уз помоћ добротвора похађала школу заједно са другима којима је помоћ била потребна,

а долазили су из Србије. Живела су далеко од ратних страхота. Запослени у сиротишту су успели да направе албум, чији је део и ова фотографија, у коме се најбоље могу видети активности ове деце, њихови старатељи и учитељи. Овај албум је касније са посветом поклоњен Његовом величанству краљу Александру Карађорђевићу.

Није познато која је ситуација тачно приказана на фотографији — да ли школска представа или молитва неким одређеним поводом. Тајна је и да ли је назив фотографије инспирисан Предићевом сликом „Свети Сава благосиља Српчад“, или лик са фотографије заиста тумачи поменутог светитеља. У сваком случају труд уложен да се деца, тако удаљена од куће, задрже у националном родољубивом духу достојан је дивљења.

Култура и традиција која је била негована у Србији, негована је и у овом сиротишту у Француској. Фотографија је само један од примера оновремене свакодневице, када је верско васпитање било саставни део образовног система Краљевине Србије. Данас је у власништву Народне библиотеке Србије.

Ко је написао Завјештања Стевфана Немање? (2. део)

Јереј Александар Бојовић, йароч скуденички

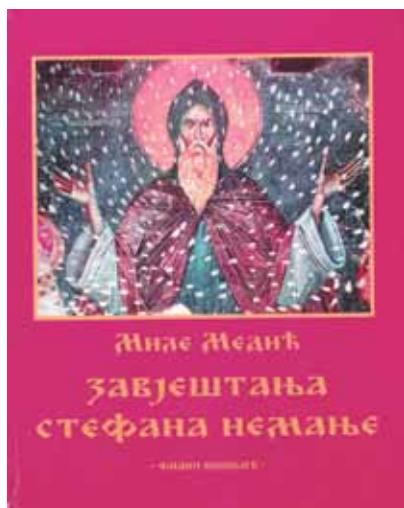
Све што пише у књизи *Завјештања Стевфана Немање*
није написао Немања већ писац Миле Медић.

И поред тога што је уз наслов књиге стајало име њеног аутора, а уместо поговора изложено писмо ауторове супруге – Леле (Јелисавете) Медић, из кога се јасно види да је реч о савременом делу, *Завјештања* се полако одвајају од свог аутора и почињу самостални живот. Ова Медићева књига постала је најпознатији српски апокриф.

Неки су веровали да је *Завјештања* заиста Немања створио, а други, иако су знали да је реч о савременом аутору, ипак су величали ово дело сматрајући да је писано са посебним надахнућем. Видели су га као наставак древне књижевне традиције и немањићког предања. Постало је очигледно да је настала извесна забуна која и данас траје.

Коришћењем архаичног ћириличног слога, уз обиље фотографија претежно старих фресака и натписа, затим понављањем карактеристичног – „Чедо моје“, које је преузето из Савиног *Житија Светог Симеона*, и директним поучним обраћањем – код мање обазривих читалаца јављао се погрешан утисак о старини списка и ауторству. Ово се још више продубљивало честим цитирањем делова *Завјештања* у јавним приредбама без спомињања стварног писца и лажним наводом да је дело преузето из *Хиландарске Јовеље*. Издавачка ку-

ћа „Нолит“ објавила је Медићеву књигу: *Најезда српских речи на српски језик* (Београд 2000). На задњим корицама сваког комада ове Нолитове књиге наведени су делови овог Медићевог де-

ла испод којих је потписано: Из Хиландарске Јовеље (!!). Дакле, неко је савремени текст нетачно потписао са намером да не упућени читаоци помисле да је из ове *Повеље*. Створила се забуна код многих који су се почели интересовати за тобожњи оригинални рукопис и распитивати где је до сада био скривен.

Неколико аутора је, мање или више успешно, покушало да покаже да су *Завјештања* савремено књижевно дело без икакве везе са Немањом и немањићком традицијом (Иван Чоловић,

Владислав Ђорђевић, Радомир Милић). Упркос покушајима да се широј јавности предочи права истина, до данашњих дана је остало раширено уверење о Немањином ауторству *Завјештања*. О овој заблуди сведочи и недавна појава новинског текста под насловом „Стефан Немања у свом завештању предвидео талас азиланата: Чувате се инојезничника!“. Исту збуњеност примећујемо кроз усмена признања људи који посећују манастир Студеницу истичући посебност и надахнутост „његових“ речи које су прочитали у тобожњим Немањиним *Завјештањима* не слутећи, притом, да су преварени јер је поменуто дело написао њихов савременик Медић. Све ово сведочи о површном односу према нашој отачкој (књижевној) заоставштини.

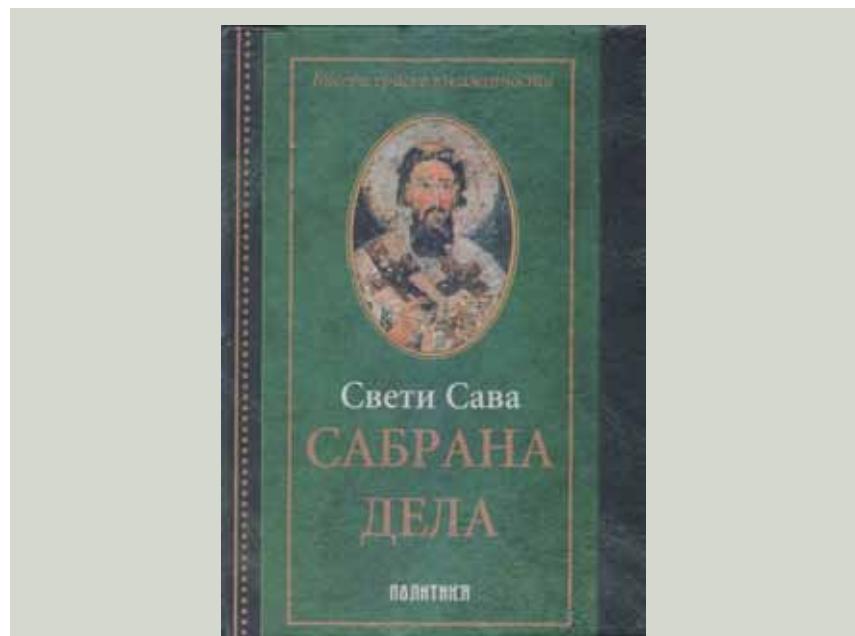
Стању забуне доприноси вештина Мила Медића да своје идеје одене у светачко рухо. Тако на пример, он, желећи да сачува „биће нације“, брани чистоту језика управо тиме што своје ставове штити неприкосновеним ауторитетима чија је мудрост и светост од Бога потврђена. Своје речи Медић представља као да излазе из Немањиних уста. Тако се стиче утисак да Немања и Сава, бринући се за опстанак свога народа, стају у одбрану језика и осталих „завјештања“ која Медић наводи.

Паганско усмрење лажних поука

Док нас наши свети преци Немања и Сава призывају под Христово окриље и укорењују у Њему просветивши нас истинским богопознањем, Медић пише како се Немања пита: „Боже, шта чинимо? Одузимамо овом народу стару вјеру, уништавамо њихова светилишта и старе божове. Забрањујемо њихове старе обреде и обичаје.“ Он поистовећује паганску веру са српством и брани га као таквог од страних, то јест, светих имена. Медић ставља у Немањина уста следеће речи: „Шта ћемо добити кад нам просте чобанице и себарке постану Анастазије, Теодоре, Симониде, Веронике и Магдалене или неке друге светице и царице? Хоће ли бити боље од наших Милица, Даница, Цвијета или Танкосава?“ И онда смељо закључује и упозорава: „Зато добро запамти, чедо моје мило: никада нећемо бити већи христијани ако мање будемо Срби.“

Колико ово не личи на Немању и немањићко предање говори чињеница да је Немањина породица радила управо супротно. Када се Стефан Немања замонашио узео је име Симеон (име је грчког порекла настало из старојеврејског корена са значењем – Бог слуша, услушан). Немањин син Раствко (од *расц*, са значењем – који стално напредује, јача) замонашио се и постао Сава (то је библијско име настало од арамејско-јеврејског значења за старап, дед; обраћен, преведен). Немањина жена Ана, мајка Светог Саве, се замонашила узвеши име Анастасија (грчки – Ваксрење), против кога, како смо видели, говори Медићев „Немања“.

Свети апостол Павле учи да „нема више Јудеја ни Јелина, нема више роба ни слободнога, ... јер сте ви сви један (човек) у Христу Исусу“ (Галатима

Како пронаћи шта је Немања говорио Светом Сави?

- 1) Набавити Сабрана дела Светог Саве.
- 2) У тој књизи пронаћи Савино дело *Житије Светог Симеона*.
- 3) У том тексту прочитати део где се Преподобни Симеон, пред смрт, обраћа сину Сави.

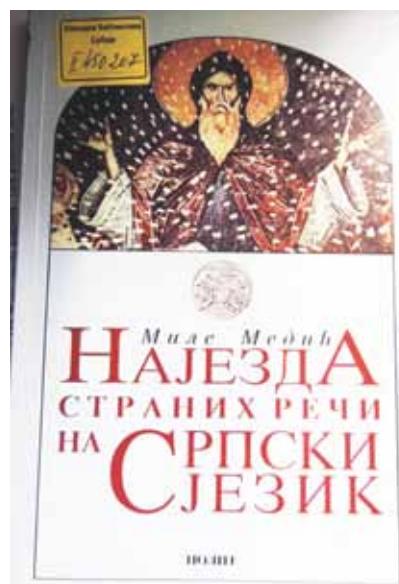
3, 27–28). Медић пише супротно: „Ја више волим посрблjenog хришћанина него христијанизираног Србина, јер је на свијету много хришћана, а један је Ср-

станемо и своји останемо. У томе је смисао наше вјере.“

Стављајући српство изнад хришћанства, у времену после комунистичке индоктринације, Медић даје своју визију очувања националног бића. Ова визија није ни хришћанска ни немањићка. Немања је, напротив, предао и себе и свој народ и државу Богу и Пресветој Богородици. Опет наводимо његову молитву:

„Тројице Света, Боже наш, ... по трећи пут дајем благослов наследству моме. Господе Свездржитељу, Боже отаца наших, Авраамов, Исааков, Јаковљев и семена праведнога, сачувай их и укрепи у држави бивше владавине моје, и помоћ Пресвете Богородице...“ (Свети Сава, *Житије Светог Симеона*).

Немања све предаје у руке Господа и Пречисте Богомајке, као што је предао и пребожаствени дух свој, па тако и своје српство. Свети Сава је после овога написао „Амин!“ Ово је истински Немањин завет, а Савино „Амин!“ на ове очеве речи путоказ је за сваког који би хтео да се назове њиховим чедом.

Издање Медићевог дела из 2000. године

бин. Многи би са истока и запада да нас кроз хришћанство посвоје и униште, а на нама је, чедо моје, да у хришћанству оп-

Шта није рекао Немања?

Све што пише у књизи Завјештања Стефана Немање није написао Немања већ писац Миле Медић. Поднаслови овог „апокрифа“ су:

Завјештање земље; Завјештање крви; Завјештање гробова и костију; Завјештање неба и звијезда; Завјештање језика; Завјештање цркава; Завјештање државе; Завјештање власти; Завјештање књиге и писма; Завјештање пјесме и свирке; Завјештање имена српских.

Где год постоје овакви наслови или поднаслови (и све што пише испод њих) треба знати да је реч о тексту који нема везе са Немањом.

Како неупућен човек да увиди разлику?

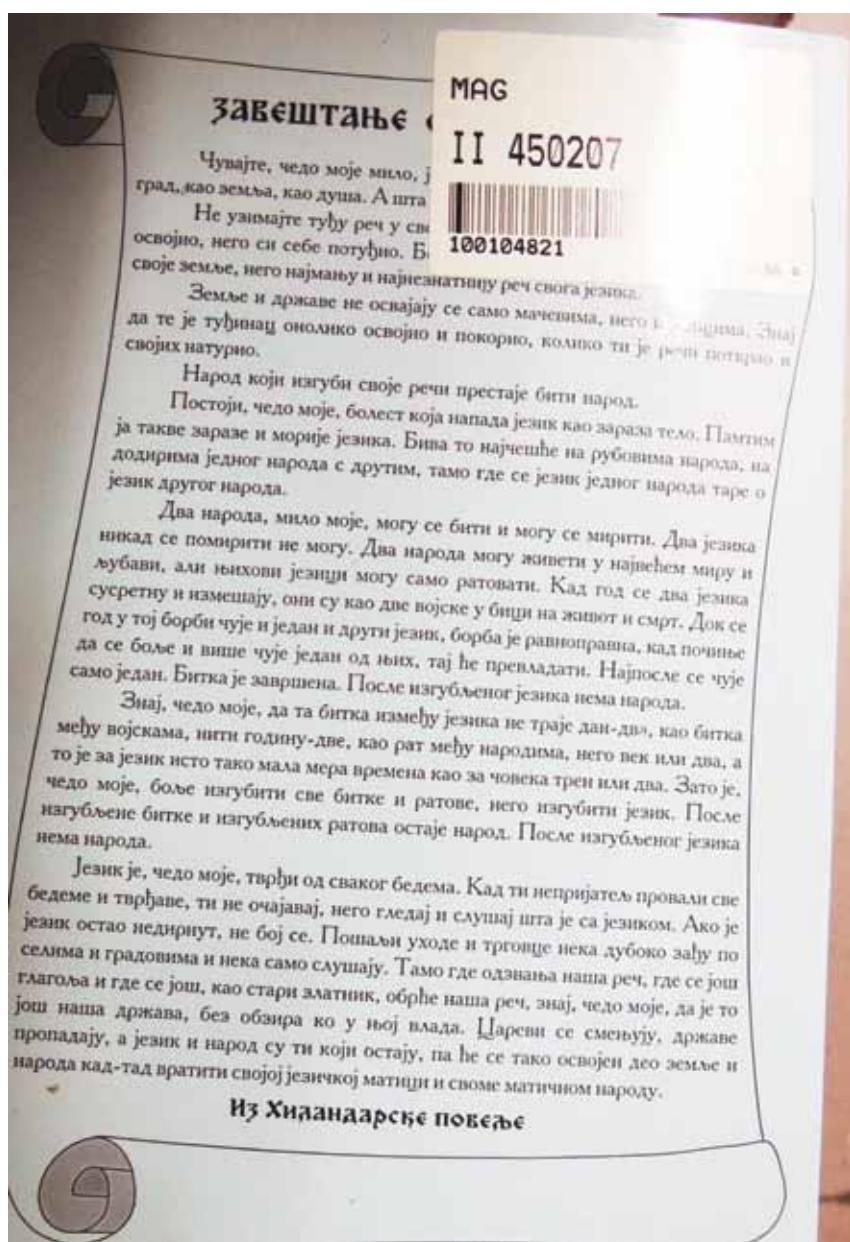
Као што смо на почетку рада истакли, Свети Сава је написао дело *Житије Светог Симеона*. У овом *Житију* Сава је написао поуке које му је преподобни отац говорио пред смрт. Ово дело се може пронаћи у скоро свим библиотекама у Србији. Навешћено два познатија издања: Димитрије Богдановић (и Лазар Мирковић), у оквиру *Сабраних списа Светога Саве* (издато у Београду 1986. године); Томислав Јовановић, у оквиру превода књиге *Цароставник манастира Студенице* (издато у Београду 1994. године). Молимо читаоце да пронађу ово дело и да га прочитају. Оно постоји и на интернету у оквиру *Сабраних дела Светог Саве*. У читавом Савином делу не може се пронаћи реч „завјештање“ (или „завјештање“). Сама појава ове речи знак је да дело није Немањино него да је реч о новом тексту Мила Медића.

„Враг однео шалу“

Аутор *Завјештања* је даровит и сугестиван писац. Али успех његове књиге, код неупућених читалаца, је толики да морамо рећи да је већ одавно „враг однео шалу“. Лаковерни богомольци увек урамљују ове Медићеве поуке са лажним потписом Стефана Немање. То се још може и истрпети. Али, овакви транспаренти (често исписани украсним словима) могу да се виде по парохијским домовима, па чак и по манастирима (и то опет приписани Немањи). Било је случајева да стручњаци

за српску књижевност покушају да укажу монахињама да те реченице нису Немањине а да их ове због тога изгрде и оптуже за „новотарије“. Ово је већ недопу-

тиво. Зар смо толико неуки и необразовани. Зар поред толико аутентичних средњовековних текстова морамо да измишљамо апокрифе.

Задња корица Медићеве књиге *Најезда страних речи на српски језик*, издавач: Нолит (нема уредника), Београд 2000. година. На њој се налази Медићев цитат који је неко нетачно потписао: „Из Хиландарске повеље“. Пре читања сваке књиге обично се погледају корице. Овом корицом се читаоци доводе у заблуду.

– Осам векова после времена Св. Симеона –

„Јунак“ својих синова

Живорад Јанковић

Особеност у односима оца и сина – великог жупана Стефана Немање (минаха Симеона) и принца Раства (минаха Саве) уочена је већ за време њиховог заједничког живота у Светој Гори, а колико се о њој широко знало сведочи повеља цара Алексија III, таста српског владара великог жупана Стефана, каснијег краља: „Симеон у овај телесни свет, свакако је стигао пре свога сина Раства, у анђеоском образу названог Сава, али је овај Сава несумњиво претходио своме оцу на путу у усамљенички живот и као син постао је предводник у духовни живот творцу свога телесног битисања...“ Ову идеју из царске повеље преузимају и каснији писци. Тако се у Савиној служби од Теодосија каже: „Ти родитеља твога по телу духом родио јеси.“ Изузетност Симеона од најранијих дана истиче син Сава: „Јер све је било чудно са овим мужом“ (2 крштења, 2 монашка чина, 2 гроба).

Особен увод оснивачке повеље манастира Хиландара, настао по упутству и искуству бившег жупана Стефана Немање, где се уз православне Грке помињу и Угари, иако нису православни, још увек није добио право разјашњење. Питање је да ли би после ужаса из 1204. године таква формулатија била могућа. Још од биографа Доментијана и Теодосија постоји тежња да се истакне заједничко поштовање Симеона и Саве „раздељених телима и сјединjenih духом“, док „обојица зраке источне исто богомисаоно просветљују своје отачество...“ Млађи биограф Теодосије своје дело завршава истицањем њихове улоге у заштити своје земље: „Видесмо светог Симеона и светог Саву пред нама у пуку како језде на коњима и то онога у смерном иночком оделу а овог украшеног светлом светитељским.“

Од некадашњег роба који корача кроз Константинополь са јармом на

врату до сродника (свата) византијског цара пређен је значајан пут који и не мора да буде временски дуг. Тад су значајни догађаји из текућег живота одмах „журнализовани“ кроз фреско-приказе. Ту се нашло места и за приказ понижења српског жупана: „Човек, само не та квог стаса као што га природа људима даје, него високо израстао и красног изгледа...“ Поменуте представе су блиске данашњем појму илустроване хронике: припрема за устанак, више сцена из ратовања и последњи неуспех. „Кад сагледа све то насликано изрази своје допадање и сложи се са свечаном slikom.“ Поред осталог, прича сведочи о духовној снази пораженог који успеши скрива природна и очекивана осећања, по народној „змију глади, испод ње се вади“.

Затим, ова вест је важна и по томе што се њом значајно проширује и онако дугачак списак некад постојећег а потом несталог. Данас се не зна ни где су се грађевине са тим представама налазиле. Листа храмова који су некад постојали и по очекивању имали портрет Немање је прилично дуга, а нешто очувано ту делује као изузетак док је разарање „правило“.

Слика животног краја Симеона далеко је свечанија од онога што говоре Доментијан и Теодосије о престављењу Саве у Трнову. На опелу је присутна цела „светогорска васељена“ – Срби, Грци, Ивиџи, Руси, Бугари... Има ту и оних који се по актима не срећу. Овим поводом се може помишљати да је и Симеон, попут сина Саве некада имао и своју службу преносу моштију. С обзиром на добро познату слабу очуваност старог писаног наслеђа, то не би требало да буде „изненађење“. Затим, ту је и семантика битке на Морави (1190) и заплети око (не)успеха једне од зараћених страна. То је велика замка

за ауторе, често принуђене само да прихвате слово извора различитог карактера, без познавања осталих момената. Овде има могућности да се види како удворичке речи ретора немају потврду у реалности. Док би по дворјанским говорима Србија била прегажена, зна се да од тада она почиње да напредује. Познато је како дворске улицице могу од незнанте чарке да створе велики, па чак и судбоносни, успех свог господара.

Симеон ствара државу „провлачењем“ између два сукобљена колоса, Угарске и Византије, који деценијама ратују. Стварањем државе ослоњене на Византију крајем 12. века постављен је камен темељац касније угледне и моћне државе. У поређењу са тим чином све остало постаје лакше и споредније.

Док се штовање Саве кроз векове у потпуности креће у оквирима канонског поимања, код оца је још од средине 14. века присутна и апокрифна црта која се огледа у спрези са нереалним и немогућим. У Родословима и летописима Симеон је означен као потомак Ликинија, зета цара Константина Великог.

Стицај околности је такав да пре и више живот Симеона тече „ван“ неког плана и одвија се независно од воље Симеона о чијим намерама се и не води рачуна. Тако се од момента одступања са трона на вишемесечни боравак у Студеници надовезује пут у Свету Гору, где уместо основне намере да доживотно остане у Ватопеду почиње да хита са обновом Хиландара, како би телесним очима видео његов препород. Његов боравак у оживелом Хиландару временски није дуг, мери се месецима али је испуњен молитвеним подвигом.

Двоструки приступ цару око добијања Хиландара, прво као поседа Ватопеда, а потом као самосталног, својеврсна је држкост допуштена са-

мо понеким. Прича се да је први акт о уступању Хиландара Ватопеду нестао, иако би се ту пре могло говорити о повлачењу из оптицаја да се не би касније стварао заплет.

Зна се за постојање три житија Симеона. Нема примера да се и два од њих нађу у истом кодексу. За Србе то је „превише“, очекивати да се сва три нађу у оквиру истог зборника текстова је према стању изворне грађе код Срба незамисливо. Позната је велика сличност приповедања Доментијана и Теодосија тако да се могу означити као синоптици. Слично би се очекивало, због сродничке близости, и код Немањиних синова. Међутим, десило се супротно – Сава и Стефан Првовенчани су у свом књижевном раду више међусобно независни, тако да се у већој мери допуњавају, него Доментијан и Теодосије.

Сви Савини успеси су у сенци основног постигнућа Симеона, оличеног у стварању државе која је уврштена у ондашњи „светски поредак“. Успех долази након деценијских борби које нису наклоњене очувању података. Још у доба Симеона ради се на добар начин. Од њега саграђено одолевало је свим стихијама а оно што је уништено то је углавном урадила (не)људска рука.

Први гроб Симеона налази се у манастиру Хиландару и може се рећи да је он и ту „на своме“, односно, могло се лако десити да ту остане заувек иако га је „чекао“ већ раније спремљен гроб у његовој главној задужбини, манастиру Студеници. То се не може рећи за Савин гроб у Трнову, где по биографију Теодосију окolina говори устима Архиепископа Арсенија, да није право што се светац налази у туђини.

Симеон живи преко 80 година, а Сава тек око 60. То је узраст у коме је жупан Стефан добио свог најмлађег сина Раствка. Било је то само неку годину након највећег очевог понижења, ношења јарма у Цариграду. Градњу своје гробне цркве почeo је у својим 70-им. Било је то пре његовог главног успеха, битке на Морави 1190. Толико је урадио за целу држа-

ву, али Студеницу није успео да доврши. Основ каснијег угледа Симеона је по ономе што је остварио у својим последњим годинама. Рани напори и успеси иако су и велики и значајни, као да се не рачунају. Кроз векове ропства поштован је као чудотворац и нови мироточац.

Пренаглашен је одлазак Симеона у Свету Гору. У своје време тај догађај као да нема толики значај. Као монах после 2 године проведене у Студеници одлази у Свету Гору кад се уверио да се Стефан Првовенчани сналази на владарском положају. Ипак, ни тада не раскида сасвим са земљом. Са собом односи свој напрсни крст

Од времена Св. Симеона дели нас око осам века. На средини тог периода пре око четири века на трон Пећке Патријаршије долази Патријарх Пајсије, познат и као писац и као љубитељ књиге. Из његовог времена потиче и једни познати препис Студеничког типика и житија Симеона од Саве. Током друге и треће деценије тог века прати се како су скоро сви Савини списи заступљени бар са једним новим преписом, као да се поводом 4 века од Саве врши нова „едиција“ свих Савиних дела. Тим радом велики јерарх се посредно одужио и Преподобном Симеону.

(пекторал) – символ владарске части - што значи да се ни одласком из државе није потпуно одрекао власти. То ће учинити неки месец касније, уступањем крста сину као наследнику. Сличан опрез испољава и Сава кад се повлачи са трона и поставља свог изабранника Арсенија.

Стицањем Хиландара где главну улогу представља чињеница да је Симеон „сват“ византијског цара Алексија III, па тек онда долазе остали моменти, настаје преокрет и у понашању оца и сина. Без Симеона на Светој Гори не би било ни Хиландара. Следећи велики потрес је 1204. година, без које би вероватно Симеон заувек остао у Хиландару, а Сава у Карејској ћелији, а Србија – ма како се то тешко прихватало – без Савине Архиепископије.

Србија тада нема сталну престоницу. Прве две деценије 13. века она је у Студеници, тамо где су мошти Си-

меона, и где је истовремено Сава ста-решина обитељи. По житију Симеона од Стефана Првовенчаног, то време је уједно и низ чуда новог свеца који за земљу сада чини више него док је био жив. Касније улогу престонице преузима Жича.

Предмет спорења је и Савин податак о преносу Симеона после 8 година. Вест се може шире тумачити него што метод науке допушта, а затим није јасно од ког момента почиње „одбројавање“. По самом Сави, дилеме не би требало да буде. Почиње се од 1200. године. Уопште, око Савиних података постоје неспоразуми – више је реч о приближном него о тачном. Тако је и око настанка Хиландара. Ради се о „тесном“ времену и тек приближно одредљивим подацима. Одбацију се јасне вести о 1195. (одступања са трона) и 1200. (датум смрти), а без икаквог устезања прима 1197. (време доласка у Свету Гору)... Занемарује се да свака сумња, а још више помеђање, имају и шире „последице“, које се на први поглед не примећују. Зашто Сава у овом случају на два места „греши“, а само на једном је тачан?

У принципу, број преписа житија неког светог је мањи од броја преписа његових служби. И овде је слично и одражава известан просек – познат је само један препис житија и три преписа службе Симеону састављених од Саве.

Немања гради Студеницу, а Сава даје Студенички типик који касније сам „рушу“ увођењем нове мреже епископа након стицања самосталне Цркве и састављањем Жичке повеље. Кад настаје Студенички типик, о могућности таквог и толиког успеха се и не сања.

Оно што се говори о ктиторским портретима односи се и на текстове оснивачких повеља исписаних на зиду, које су изгледа свуда постојале или нису имале утврђена места па се има утисак због малог броја сачуваних примерака да нису ни постојале. Завет Преподобног Симеона свом народу могао би се сажети у неколико речи: ако будете храмове градили, по томе ће се познати да сте мој род. ■

Молитве Светог Саве

(2. део)

Проф. др Ксенија Кончаревић

Житија Светог Симеона и Светог Саве обилују местима на којима се спомиње молитва – било да се наводи сам њен текст, било опис молитвеног обраћања Богу, Пресветој Богородици и светима Његовим. Цео живот Светог Симеона и Светог Саве био је прожет молитвеношћу.

Код Доментијана молитва заузима важно место. Она није само пратећи елемент у структури житија него и обавезни подјанр. Он молитву користи да би што боље описао нечији аскетски живот, те и он помоћу молитве доћарава атмосферу у којој обитавају његови јунаци, а њоме истовремено и окрива унутарњи свет својих јунака и њихов аутентичан однос према Богу. У структури Доментијановог *Житија Светог Саве* налази се двадесетак молитава упућених Христу, Богородици, Светом Симеону. Већина молитава везана је за лик Светог Саве, изузев оних које су приписане његовим родитељима. Битно је напоменути да Доментијан неке молитве из Савиног житија спомиње и у Симеоновом житију када успутно описује и живот Светог Саве. Исто тако постоје и молитве које се приписују Светом Сави, а које нису садржане у његовом житију него у другом Доментијановом делу – *Житију Светог Симеона*. Доментијанове молитве имају намеру да славе српске светитеље – Светог Симеона и Светог Саву – утемељиваче српске државности, црквености, просветитељства, задужбинарства, а то значи да је реч о поимању живота у Христу, свеколиког српског народа. О томе колико Доментијаново дело има не само књижевну него и ванкњижевну, естетску и аскетску вредност, сведоче бројна преплитања текста и молитава које успевају да понесу и узбуде читаоца.

Једна од занимљивијих молитава које Доментијан наводи јесте молитва Светог Саве на вечерњем богослужењу прве недеље у Хиландару: „Добри човекољупче и душељупче, услиши молитву моју (...) и буди ми помоћник и заштитник, и нека дође на ме милост твоја.“

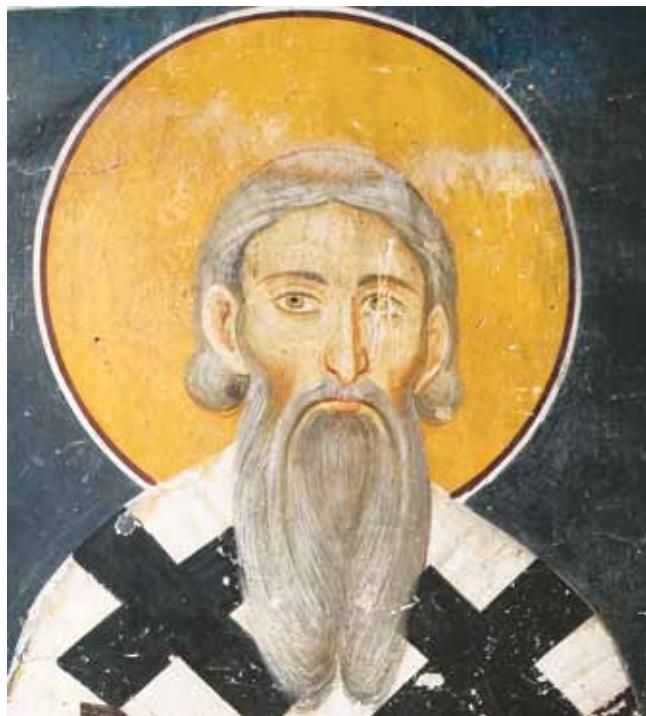
Поред ове, Доментијан нам даје и молитву Светог Саве којом је молио Господа да прослави његовог оца Симеона: „О, неодржими свим створењем, који си дошао да тражиш нас који блудимо (...) и утеши срце моје молитвама твога угодника Симеона, и испуни душу моју духовном радошћу, и овде пошаљи пресветога Духа, и обнови кости усахле тебе ради, да сви разумеју твоју неизмерну силу и твоју бесконачну милост.“

Доментијанове молитве одликују се преумљењем и покајањем, али и благодарењем Господу за све што нам је учинио. У њима се произносе битне особине и одлике, и одлуке молитвеног субјекта, који, презревши пролазну и пропадљиву „лепоту овог света“, да се у одсецању своје воље и светске приврже-

ности, отисне у мистичне сфере богоискатељства и молитвеног тиховања – пребивања у незалазној, „невечерњој“ и неприступној божанској светлости. То и јесте припрема за Будући живот, у Небеском Царству – Вишњем Јерусалиму.

Теодосијев молитвеник чини неколико поетски снажних молитава. Све Теодосијеве молитве одликује свечан и узвишили тон, карактеристичан за највеће песничке дomete у нашем химнографском песништву средњег века дубина мисли и докматска тачност и поучност. Теодосијеве молитве уградијене су у структуру његових житија, које са осталим жанровским целинама (исповедањима и похвалама) чине добро усклађену целину. Код овог аутора наилази се на поетски, али и аскетски и богословски снажне молитве. Навешћено неке најупечатљивије.

Теодосије наводи молитву Стефана Немање и Ане да им Господ подари још једне дете: „Владико Господе Боже сведржиоче, који си послушао некада Аврама и Сару и друге праведнике, који се мольаху за чедо (...) дај нам по твојој благости да доживимо још једно дете мушки пола (...) и заједничке ти завете дајемо, од зачећа детињега одлучићемо се природне законите

Свети Сава, фреска из Краљеве цркве у манастиру Студеница

љубави и постелье, и сачуваћемо се, свако за се, у чистоти тела, све до краја живота.“

Једна од познатијих молитава из Теодосијевог дела је и она изговорена приликом подизања раслабљеног у Жичи: „Владико, сведржиоче, Господе Исусе Христе, Боже наш (...) који су удовичина сина, на погреб ношена, улазећи у град Наин, ускрао са одра; који си четверодневног Лазара у Витанији свесилном својом речју из чељусти ада извадио (...) овога ове преда мном раслабљеног ослободи од болести која га држи, пошљи Дух твој Свети, и обнови твар своју (...) подигни га свега цела.“ Поред ових молитава познате су и остале: молитва Савина кад је кренуо да пронађе закопано благо, његова молитва на свеноћном бденију уочи тачења мира из гроба Светог Симеона, затим на дан празновања Светог Симеона, у моменту када га је напао Стрез, у табору угарског краља пре чуда са ледом, кад је чуо о болести Стефановој и друге.

У житијима треба разликовати помињање да је неко певао на богослужењима од навођења самих

црквених песама. Тако код Теодосија постоји пример где се описује Свети Сава непосредно после Симеонове смрти: „И тако са свом браћом, ужегавши многе свеће, указаше пошту часноме и светом телу пречаснога оца, с часним кандилима, прописним надгробним песмама и довољним сузама.“ Исто тако, по упо-

којењу Светог Саве Теодосије описује опело које је извршио Патријарх Јоаким са епископима, те како „свршише псалмима и песмама све што је узакоњено над Светим“. Исти пример налази се код Теодосија који говори о смрти Стефана Првовенчаног.

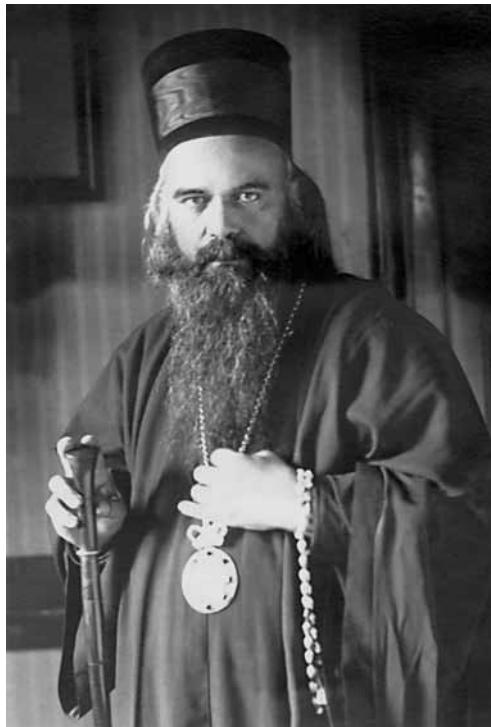
Животописци су неретко на водили и текстове из богослужења, односно из богослужбених књига. Тако је у Савином житију Светог Симеона уметнута песма: „Зато је, уистину, сва таштина. Јер је овај живот сенка и сан, и ни за шта се не цени сваки земаљски, као што рекоше књиге. Кад сав свет стечемо, онда се у гроб селимо, где су заједно цареви и убоги.“ Ова песма је преузета из обреда опела – у питању је сједален шестог гласа.

У *Житију Светог Симеона Стефана Првовенчаног* налази се и стихира на Господи возвах, шестог гласа у Недељу Светих Отца, а Стефан ју је уклопио у Немањину беседу против јеретика: „Ко ти, Спасе, ризе раздра? Рече: Арије, безумник, који Тројицу пресече. Тако, и ови безумни иду за учењем његовим, и не знајући, бедници, да ће пошто су тако ве-

ровали, сићи с њим, проклетим, на дно скровишта адовых.“ Савини животописци бележе и његову молитву на повратку из Ницеје, када је обишао и Свету Гору, у којој налазимо реминисценције на псалме и акатисте: „Гора мислена, и света, гора Божја, гора тучна, гора усидрена Духом, гора као небеса, гора виша од небесних гора, као све анђеоске сile, свечиста Ђева и мати Бога нашег.“ Добар пример коришћења црквеног песништва у житијима и његовог успешног инкорпорирања у ситуацију и време у коме се налазе ликови у житијима представља и пример са Савиног другог путовања у Јерусалим. Наиме, видевши Саву и његову пратњу, јерусалимски Патријарх Атанасије II (1224–1236) запевао је васкрсни сједален на јутрењу шестог гласа: „Док је гроб био отворен, и док је ад плакао, Марија вапијаше ка апостолима који су се сакрили: изиђите, делатељи винограда Христова и проповедајте реч васкрсења.“ Од богослужбених песама познато је да се у житијима још на неколико места спомиње певање Трисвете песме, и то када је Свети Сава ушао у Лавру Светог Саве Освештеног, када се вратио из Цариграда и срео са Светим Симеоном, и када је свештенику Иларију поручио да по доласку у Студеницу Светом Симеону отпева Трисвету песму.

Преподобни Јустин Ђелијски писао је: „Молитва је језик вере. Ронећи у непознате дубине те нове реалности, подвижника вера води и руководи молитва, и он молитвом гледа, молитвом осећа, молитвом мисли, молитвом живи.“ Нека би Господ дао да се молитвама Светога Саве и Светог Симеона Мироточивог и наше душе облагодате, оврлине, онебесе, испуне добротом, лепотом, смиреношћу и праведношћу, јер Царство Небеско није ништа друго до „праведност и мир и радост у Духу Светом“ (Рим. 14, 17). ■

– Од Свечовека до Богочовека –

Владика Николај Велимировић,
фотографија из архиве
Епархије ваљевске

Живот и рад Епископа Николаја

— 3. део —

Радован Бијовић

Пут уједињења треба да буде постепен. Прво да се Цркве зближе око неких практичних питања, како би се касније кроз толерантан дијалог дошло до заједничког црквеног учења. У спису *Religion and nationality in Serbia* (Вера и нација у Србији), који је уз помоћ Сентон-Ватсона објавио у пролеће 1915. године у Лондону, Николај се позива на једну одлуку католичког свештенства загребачке епархије из 1848. године којом се захтевало уједињење Срба и Хрвата, верска толеранција и употреба старословенског језика у служби. Николај ту још хвали Штросмајера, и указује да постоје разлике у учењу, али сматра да се оне могу превазићи и у рату и у миру. Српски народ је увек био отворен

и толерантан према другим народима и такав би био и у заједничкој држави (*Вера и нација*, СД III, 401–410). У то време се у врховима Католичке Цркве о томе није говорило. Истицана је само борба за вернике у новој држави.

Да се залаже за уједињење Цркве, Николај су можда више тे-
рале политичке прилике него његово лично убеђење. На тај за-
кључак упућује његово дело, ве-
роватно из тог периода, *Римски католицизам*, у коме је римокато-
лицизам назван „најконзервативи-
јом међу западним вероиспове-
стима“, док структуру Католичке Цркве означава као продужетак „империјализма римског“. Познати етнолог Тихомир Ђорђевић жа-
ли се у јесен 1916. године Јовану Јовановићу да је и Велимировић у

друштву градио Католичку Цркву и југословенство (Д. Живојиновић – Д. Лучић, *Варварство у име Христово*, 119). У прилог томе иду и његова каснија размишљања о овом проблему.

Као једног од присталица еку-
менске и југословенске идеје, а
при том знајући за његов углед у
англосаксонском свету који је сте-
као за време студија, српска влада
Николаја априла месеца 1915. го-
дине шаље из Ниша у Енглеску и
Америку. Тамо су се већ налазили
Слободан Јовановић, Јован Цви-
јић, Павле Поповић, Чедомир Ми-
јатовић, Димитрије Мартиновић и
Михаило Пупин. Када је стигао у
Лондон, он им се прикључује и са-
рађује на репрезентативној моно-
графији *Југословенски добровољци*
(1918), коју је као уредник потпи-
сао Михаило Пупин (О томе из Охри-

да и сам пише у писму које је упутио листу Времена 6. јануара 1930. Види у *Сабраним делима XIII*, 61. О улози и значају српских интелектуалаца у стварању Југославије, међу њима и Николаја, писала је Љубинка Трговчевић у студији *Научници Србије и стварање Југославије*, Београд 1986. Података о томе има у зборницима: *Документи о сијељној политици Краљевине Србије*, Београд 1980, књ. VII, 1–2, који су приредили В. Дедијер и Ж. Анић, и *Југословенски добровољци 1914–1918*, Београд 1980, који је приредио Никола Поповић). У тој дипломатској, а може се рећи и мисионарској мисији остао је до краја априла 1919. године. Будући обдарен мудрошћу и знањем, а изнад свега речитошћу и знањем језика, успео је да на тим просторима на импресиван начин прикаже ондашњу трагедију Србије. Енглезе и Американце је ослобађао лажних представа о Србима, које им је наметала аустроугарска пропаганда, и указивао на суштину српске историје, духовности и културе. Са тим циљем је писао књиге, држао предавања у храмовима, на универзитетима, по хотелима и парковима.

Августа 1915. године на великом црквено-народном сабору у Чикагу успео је да многе Србе, Хрвате и Словенце придобије за југословенску ствар. Тада се велики број присутних, како народа, тако и свештенства разних конфесија, уписао у добровољце, и из Америке отишао на Солунски фронт. Још је већи био број оних који су подржали уједињење Срба, Хрвата и Словенаца у заједничку државу. За српску и југословенску ствар, по мишљењу начелника енглеске армије, тада је „отац Николај био трећа армија“. У свом дневнику од 2. јула 1915. године Јелена Лозанић-Фротингхам такође истиче да је он учинио велику ствар за Србе у Америци (Јелена Лозанић-Фротингхам, *Доброшворна мисија за Србију у Другом светском рату – Писма из Америке и Канаде 1915–1920*, УНАС, Београд 1970, 20). По њеном сведочанству, Николај је тада „дубоко патио за својом мученичком земљом“, и дао је много значајних идеја за рад Југо-

Читаоцима *Православља* представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Од Свечовека до Бојочовека* (Р. Биговић, *Од Свечовека до Бојочовека: хришћанска философија владике Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998). У овом серијалу најпре доносимо поглавље из Увода, стр. 27–50.

словенског одбора, међу којима је била и идеја да се на енглеском језику штампа књига о Србији (*исто*, 24–25). Нешто касније, када је Николај напустио Америку и отишао у Енглеску, Михаило Пупин је, осврћући се на његов рад, рекао: „Оно што је у средњем веку за Србију учинио Свети Сава пред иностранством, то је ових дана учинио Николај пред Англосаксонцима“ (Ове речи наводи Архимандрит (касније Епископ) Иринеј Ђорђевић у једном писму свом пријатељу, истичући да их је лично чуо. Писмо је писано 1927. године и налази се у библиотеци Епископа Лаврентија). Сличне оцене је изнео и Чедомиљ Мијатовић у једном допису *Политици* из Лондона, у коме хвали Николаја, посебно његов говор у Катедрали Светог Павла, и његов утицај на Енглезе (Види: *Политика* (4283) од 3. јануара 1920, 1–2).

Од каквог је значаја био Николајев боравак у Енглеској и Америци сведочи и писмо Михаила Пупина Николи Пашићу о Епископу Николају, у којем, између осталог, стоји: „Нећу да пропустим ову прилику а да Вам не пошаљем неколико речи, које ће Вам укратко описати његов рад и велики успех у Америци. Његов је успех био изванредно велик. Задобио је Американце са његовом озбиљношћу и са његовом искреношћу, и свако је одмах приметио да он заиста и верује у оно што проповеда и да му свака реч потиче из дубина срца и душе, где леже његова чврста вера и чврсто убеђење. Он није Американцима говорио много о Србији и српском народу, него им је говорио о општим светским хришћанским проблемима који треба да се реше и да се свет опет поврати на здраву основу еко-

номског и душевног живота. Али је он о тим стварима говорио као Србин и српски гуслар, и често је своје излагање осветлио лепим и духовитим примерима из српске историје. То је дејствовало да је Американац јасно видео да се Србин увек храбро борио за оне хришћанске идеале о којима епископ Николај говори... Ја се изванредно радујем што је епископ Николај у овој ствари тако добро успео. Тај успех је тако велик и важан да Вам могу слободно казати да цео рад свих Срба које је до данас Србија послала у Америку не вреди ни стоти део оног успешног рада који је епископ Николај до данас извршио... Епископ Николај је стекао велики број пријатеља у Америци и свима је жао што мора да путује, јер је њихова жеља била да епископ остане овде што може дуже...“ (Ово писмо је Николи Пашићу упућено 13. маја 1921. године. Касније је објављено у *Гласу Српске православне цркве у Западној Европи* (1972) 54, 15–16. О Николајевој мисији у Америци види опширније: Еп. Сава (Вуковић), „Мисија јеромонаха др Николаја Велимировића у Америци“, *Календар Цркве* (1990), 89–91).

У овом периоду Николај се посебно зближио са Англиканском и Епископалном Црквом. Њима су се нарочито допадале његове идеје о уједињењу свих хришћанских Цркава. Колико је у Лондону био омиљен говори и чињеница да је често позиван да држи предавања у Оксфорду. Хонораре које је за то добијао и готово сва новчана средства која је имао, давао је групи наших студената која се школовала у Енглеској.

— наставиће се —

– Светогорским стазама –

Архимандрит Георгије
Капсанис, фотографија
из архива светогорског
манастира Григоријата

Јеванђелско монаштво

— 3. део —

Архимандрит Георгије Капсанис

Изворник: Архимандрит Георгије Капсанис, игуман манастира Григоријат на Светој Гори, *Љубав Богочовека Христуа – Беседе* (превео и приредио јерођакон Силуан Поповић, сабрат светогорског манастира Григоријат), Ваљево 2009, стр. 25–35.

У изузетним случајевима монахе призыва сам Бог, као што се додило са Светим Козмом Етолским, да би предузеши неко шире проповедничко дело. Међутим, увек су призвани од Бога, али никада самозвани. Да ли је могао Свети Козма да спаси и просвети својом проповеди поробљени род, да није претходно сам био просветљен и просвећен двадесетогодишњим монашким подвигом, тиховањем, очишћењем и молитвом?

Монах не тражи да избави свет пастирском, или мисионарском активношћу, јер „као сиромашан духом“ осећа да нема предуслове да спасе друге, пре него што буде сам спашен. Монах се предаје Богу без планова и предвиђања. Он је увек на располагању Господу, спреман да послуша Његов позив. Господар Цркве позива

делатеље Његовог винограда да раде онако како Он налази да је на спасење и на корист. Светог Григорија Паламу позвао је на пастирску бригу за Солуњане и да их обожи отаџком православном побожношћу. Светог Козму је позвао да пође на мисионарска путовања и да проповеда, док је Св. Никодима Светогорца просветлио да проповеда, али да не излази у свет, већ да то чини својим богословско-духовним списима, који, све до данас, приводе многе душе Богу. Други монаси су позвани од Господа да чине добро свету својим тиховањем, смирењем, молитвом и сузама, као што се збило са Преподобним Леонтијем Прозорљивим, који преко шездесет година није изашао из манастира, као затвореник у једној мрачној келији. Господ је показао да је прихватио

његову жртву тако што му је подарио дар прозорљивости. После његовог упокојења, његово тело постало је мироточиво.

Али, оно што, углавном, чини освећеног монаха радошћу и светлошћу света, је то што он чува оно што је „по образу“. У противприродном стању греха у коме живимо, заборављамо и губимо образац истинског човека. Ко је био посрнули човек и ко је обожени човек, што значи да се уподобио лицу Божијем, показује нам освећени монах. Тако монах остаје човекова нада, бар за оне који могу да спознају дубљу и истинску људску природу без предрасуда пролазних идеологија. Ако човек није у стању да се обожи, и ако лично нисмо упознали обожене људе, не можемо да се надамо да постоји могућност да ће човек превазићи своје

Манастир Григоријат

пало стање (стање пропадања) и да ће постићи циљ због којег га је створио Предобри Бог, а то је обожење по благодати Божијој. Као што каже Свети Јован Лествичник: „Светлост монасизма су анђели; а светлост свим људима је монашко живљење (заједница)“ (Беседа 26).

Пошто монах има благодат обожења већ у садашњем животу, постаје знак и сведок Царства Божијег у свету. А Царство Божије је, по речима Светих Отаца, даривање и настањивање Светог Духа у човеку. Посредством обоженог монаха свет познаје „не знајући“ и посматра „не гледајући“ особине и славу обоженог човека и долазећег Царства Божијег, које није од овога света.

Тако се монаштвом одржава у Цркви есхатолошка свест апостолске Цркве, живо ишчекивање Онога који долази, али и унутар нас самих постоји Његово присуство кроз Свете Тајне (тајинствено), другим речима – „Царство Божије је у нама“.

По Божијој благодати сећање на смрт и благородна девственост везују монаха са вечношћу. Као што поучава Свети Григорије Богослов: „Од Деве рођен (Христос) као закон поставља девственост тако да она одатле полази и свет премошћује, свет свету узноси (освештава), садашњост будућности... скрећући са

оног што се види на невидљиво.“ Монах живећи у девствености и по Христу, превазишао не само оно што је противприродно, него и оно што је по природи, и достигавши натприродно, по-прима анђелско бесполно стање, о коме је говорио Господ: „Јер о вакрсењу нити се жене нити се удају, него су као анђели Божији на небу“ (Мт. 22, 30). Као анђели, тако и монаси живе у девствености, не да би постигли практичне користи за Цркву (мисионарска активност), већ да би славили Бога „тијелом својим и духом својим“ (1. Кор. 6, 20).

Девственост поништава смрт, како сматра Свети Григорије Ниски: „Као што је смрт, владајући у време Богородице Марије још од Адама, око ње ишчилела, разбивши се о плод њене девствености као о неки камен, исто тако се у свакој души, која проводи телесни живот у девствености, поништава и растаче владавина смрти, јер нема упоришта.“

Јеванђелски есхатолошки дух, којег монаштво одржава, штити и Цркву у свету од загађења светом и од улажења у савезништва бременита грешношћи, која су у супротности са духом Јеванђеља.

Местом боравка и тиховањем удаљен од света, али духовно и светотајински унутар Цркве, монах са високе проповедаонице проповеда правду Сведржитеља и

нужност потпуног охристовљења живота. Упућује свет ка небеском Јерусалиму и слави Свете Тројице, као саборном циљу створења.

То је мисионарски рад који монаштво у свакој епохи аутентично проповеда и чији су предуслови апостолско одрицање од свега и живот крстоносно обележен апостолским делом. Као Свети Апостоли, тако и монаси, „оставивши све“ следе Исуса и испуњују Његову реч: „И сваки који је оставио кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или дјецу, или земљу, име на мага ради, примиће сто пута онолико, и наслиједиће живот вјечни“ (Мт. 19, 29). „Немајући ништа и поседујући све“ као и Свети Апостоли, трпе сва страдања, лишавања, невоље и несигурности живота у овоме свету.

Удостојавајући се, међутим, као и Свети Апостоли, да постану „очевидци величанства Његова“ (2. Пт. 1, 16) и да стекну лично искуство благодати Светог Духа, и да, као и апостоли, могу да кажу не само „да Христос Исус дође у свет је да спасе грешнике од којих сам први ја“ (1. Тим. 1, 15), него и „што смо чули, што смо видјели очима својима, што сагледасмо и руке наше опипаше, о Логосу (Ријечи) живота: и живот се јави, и видјели смо, и свједочимо, и објављујемо вам живот вјечни, који бијеше у Оца, и јави се нама“ (1. Јн. 1, 1–2).

Ово гледање славе Божије и најмилија посета Христова монаху чини оправданим све његове апостолске борбе и његов живот чини „истинским животом“ и „благословеним животом“, који се ничим не може заменити. Само нека је монах смирен по благодати Божијој и ускоро ће то познати.

Таквом благодаћу тајанствено зрачи монах и својој браћи у свету, тако да сви увиде, да се покају, да верују, да се утеше, да се радију у Господу, да прославе Милостивог Бога „који је дао такву власт људима“ (Мт. 9, 8). ■

– Прилози за историју српске црквене периодике –

Весник Српске цркве,
јануар 1890. године

Весник Српске цркве и Весник

гр Александар Раковић

Истраживање наше новије црквене историје не може се компетентно обавити без увида у делатност *Весника Српске цркве* и *Весника*, периодике која је сведок промене државних оквира и идеолошких система.

Српска Православна Црква има веома развијену активност у објављивању научне периодике, стручне периодике и ревијалних издања. У мору православне периодике наше Цркве тешко би било издвојити часопис који би се могао назвати најбољим, а да се о томе не пита научно-стручна јавност. Само тако би, кроз дебату која би могла да траје годинама, могли да дамо суд о томе који је црквени часопис био најбољи. Не значи, наравно, да је најбољи часопис био и најутицајнији. Можда су такве полемике и непотребне, јер су неки часописи у појединим периодима били веома утицајни, у другим периодима

били слабије утицајни. У неким оквирима су били опозициони, а у неким сасвим позициони.

С тим у вези је прилика је да се присетимо периодике удружења православних свештеника, под једним или веома сличним именом, које вуче континуитет од Краљевине Србије, преко Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца/Краљевине Југославије па све до краја Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Реч је о *Веснику Српске цркве*, доцније *Веснику*, чије је излажење у великој мери обележило кретања у црквеној јавности. Посебно када је реч о времену пре доласка комуниста на чело југословенске државе (1945).

Весник Српске цркве

Весник Српске цркве је излазио од 1890. до 1933. прво као месечни орган Свештеничког удружења у Краљевини Србији (основаног 1889. године), а потом Српског православног свештеничког удружења у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца/Краљевини Југославији. Часопис је излазио у Београду, у непрекинутом низу година од 1890. до 1914, да би се привремено угасио услед агресије Аустроугарске монархије на Краљевину Србију и потом окупације наше земље. Први број *Весника Српске цркве* је објављен у јануару 1890. као лист за хришћанску поуку и

свештеничко усавршавање. Одговорни уредник и покретач *Весника Српске цркве* био је Архимандрит Фирмилијан Дражић (1852–1903), ректор Београдске богословије.

Весник Српске цркве се бавио богословским темама, питањима црквене просвете, културе и науке, општим и локалним црквеним темама, савременим методама рада с верницима, социјалним питањима свештенства у Краљевини Србији, извештавао је о животу православних епархија у осталим српским земљама: Карловачкој митрополији, Црногорској митрополији, Босанско-херцеговачкој митрополији, Далматинскоистарској епархији.

С тим у вези, на пример, часопис је 1895. био подељен на следеће целине: 1. Званични део Цркве; 2. Богословско-догматички део; 3. Богословско-морални део; 4. Богословско-философски део; 5. Богословско-полемички део; 6. Богословско-апологетички део; 7. Богословско-историјски део; 8. Богословско-литургијски део; 9. Богословско-канонички део; 10. Богословско-проповеднички део; 11. Богословско-археолошки део; 12. Богословско-критички део; 13. Верски и морално-народни живот; 14. Положај и стање свештенства у Србији; 15. Живот и рад опште Свештеничког Удружења; 16. Стање наших манастира, живот и рад монашког удружења; 17. Из парохијског рада; 18. Поздрави и прославе; 19. Књижевни преглед и оцене; 20. Важнији догађаји из хришћанског и православног света; 21. Догађаји и важније вести из српских цркава; 22. Некролози; 23. Догађаји и важније вести из београдске Митрополије. У наредним годинама концепцијске целине су другачије осмишљаване, али је часопис у потпуности задржавао препознатљивост.

Часопис *Весник Српске цркве* је обновљен 1921. након уједињења покрајинских целина у јединствену Српску Православну Цркву, а у јединственој српској и југословенској држави се бавио истоветним темама као и током делатности

у Краљевини Србији. У *Веснику Српске цркве* доста се критички писало о црквеним темама, а граница коректности катkad је прелажена па је епископат Српске Православне Цркве сматрао да уређивачка политика часописа није најбоље осмишљена односно да је штетна по црквене интересе. Одговорност за то је приписана издавачу, Српском православном свештеничком удружењу. Стога је Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве укинуо Српско православно свештеничко удружење а с тим у вези је у јуну–јулу 1933. престао да излази *Весник Српске цркве*.

Од 1890. до 1933. за *Весник Српске цркве* писало је 900 сарадника, међу којима три патријарха, осам митрополита, једанаест епископа, више професора Велике школе и Универзитета у Београду.

Весник

Паралелно са *Весником Српске цркве* од 1919. до 1930. излазио је и *Весник*, недељни лист Свештеничког удружења (Српског православног свештеничког удружења). Први број изашао је 20. априла 1919. с поднасловом „недељни црквено-политички лист“. Током 1921. поднаслов је изменењен у „лист за црквену политику“, а 1923. у „недељни црквено-политички и друштвени лист“ да би исте године био враћен првобитни поднаслов „недељни црквено-политички лист“. Излазио је у формату новине на четири или више страна. Бавио се црквеним, државним, националним, друштвеним и правним темама. Често је заступао опозиционе ставове према црквеним властима и појединачним епископима. Последњи број је изашао 9. новембра 1930.

Делатност *Весника Српске цркве* у потпуности је, у стручном смислу, требало да обнови *Весник* који се бавио свештеничким темама у социјалистичкој Југославији. Било је немогуће да се у том времену обнови и опозициона оријентација листа, у овом случају против

комунистичких власти. *Весник* је почeo да излази у Београду, у марту 1948. као орган Савеза удружења православног свештенства у Федеративној Народној Републици Југославији. Те године су у марту и априлу–јуну изашле две свеске у формату часописа. Прво упућивање на издавача указало је да је реч о Удружењу православног свештенства народних република у Федеративној Народној Републици Југославији. Изричito је подвучено да је *Весник* покренут како би наставио деловање *Весника Српске цркве*, часописа који је 1933. престао да излази (због тога што је Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве укинуо Српско православно свештеничко удружење у Краљевини Југославији).

Весник је извештавао о обнављању и раду свештеничког удружења у Федеративној Народној Републици Југославији и развоју црквеног живота у земљи после Другог светског рата. Часопис је објављивао и богословске текстове. Након два броја часописа који су изашли 1948. године, часопис се 1. марта 1949. представио као *Весник Иницијативног одбора за оснивање Савеза удружења православног свештенства*, а од следећег броја као *Весник Савеза удружења православног свештенства у Федеративној Народној Републици Југославији*. Од тада је у Федеративној Народној Републици Југославији и Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији излазио два пута месечно у формату новина. Писао је о богословским темама, народној историји, социјалним питањима свештенства, парохијском раду, православној култури, просвети и науци. Престао је да излази 1990. године.

На крају подвучимо: истраживање наше црквене историје у горепосматраном периоду не може се компетентно обавити без темељног увида у делатност *Весника Српске цркве* и *Весника*, периодике која је сведок промене државних оквира и идеолошких система. ■

– Повратак имовине грађанима –

Црква и верници

Бурђе Никовић, адвокат, поштаредседник Комисије за израду Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама

Грађани којима је својевремено одузета имовина појединачно и кроз своја удружења нису успели да приволе државу да Закон о враћању имовине грађанима уподоби са Законом о враћању имовине црквама. Стога, као што су се верници некада одазивали позивима Цркве за помоћ, сада моле Цркву да она посредује код државних власти да измене и побољшају Закон о враћању имовине грађанима и ускладе га за Законом о враћању имовине црквама.

Утешка времена која су наступила 1945. године за Цркву и за њене вернике, Црква се обратила верницима за помоћ. Верници, и сами погођени мера- ма репресије и осиромашени због одузимања имовине, давали су колико су могли и Црква је преживела тежак период.

На дан првог октобра 2006. године ступио је на снагу Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама. Верници су морали да чекају још пет година док на дан шестог октобра 2011. године није ступио на снагу Закон о враћању одузете имовине и обештећењу.

Међутим, Закон о враћању имовине грађанима је знатно неповољнији од закона којим се враћа црквена имовина. Тако, Члан 4 Закона о враћању имовине црквама одређује враћање у натураном облику или се накнађује у виду друге одговарајуће имовине, а тржишна новчана накнада исплаћује се само ако враћање у натураном облику или у виду друге одговарајуће имовине није могуће.

Са своје стране, мада члан 8 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу грађана утврђује начело приоритета враћања у натураном облику, у даљем тексту уводи низ ограничења која у вели-

кој мери поништавају ово начело. Тако члан 18 уводи дванаест изузетака који су тако широко формулисани да у ствари поништавају приоритет најављен у члану 8. Такође и члан 22 са поднасловом „Које се земљиште не враћа“ садржи низ изузетака који спречавају враћање. Члан 23 са поднасловом „Које се земљиште враћа“ садржи став пети који почиње речима: „Бивши власник нема право на враћање неизграђеног грађевинског земљишта... итд.“ Дакле, и у наизглед позитивним одредбама појављују се разна широко формулисана ограничења која спречавају враћање.

Члан 25 Закона има наслов „Које се (пољопривредно, и шумско) земљиште не враћа“ и садржи низ ограничења. Такође и чланови 27 и 28 Закона који регулишу враћање стамбених и пословних објеката садрже ограничења и изузетке од враћања. Најзад члан 29 који регулише враћање покретних ствари садржи три става од којих први почиње речима: „Враћају се...“, а преостала два става започињу речима: „Не враћају се...“

Новчано обештећење је ограничено једним општим износом од две милијарде евра, а затим посебно за сваку имовину на највиши износ од 500.000 евра. Износ

обештећења се утврђује тако што се основица обештећења помножи коефицијентом који се добија када се стави у однос износ од две милијарде евра и износ укупног збира основица обештећења утврђених решењима о праву на обештећење увећаног за процену неутврђених основица за обештећење у случајевима где Агенција није донела решења о праву на обештећење. Износ обештећења, дакле, може да се утврди сасвим арбитрарно слободном проценом вредности необраћених предмета. У сваком случају, максимални износ од 500.000 евра неће бити никоме исплаћен, јер прост рачун показује да ће, уз примену законске формуле, максимална исплата бити око 20.000 евра у обvezницама Републике Србије за највреднију имовину.

Поставља се питање одакле држави 2 милијарде евра и ако тај износ и буде постојао једнога дана, зашто да се трошак свали на леђа пореских обвезника. Много је праведније и рационалније решење из Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама где члан 4 одређује да се имовина накнађује у виду друге одговарајуће имовине када не може да се врати у натури.

Процедура за враћање имовине грађанима је искомплекова-

на обавезом да се Агенцији поднесу бројна документа која се налазе у поседу разних државних органа. Држава зна шта је одузимала, она код својих разних органа чува исправе на основу којих се може спровести враћање. Нема потребе да се грађани излажу напорима и трошку за прибављање нечега што се већ налази код државних органа.

Члан 48 Закона о враћању имовине грађанима уводи могућност жалбе Министарству финансија, а у другом степену тужбе Управном суду. У Закону о враћању имовине црквама и верским заједницама не постоји контрола Министарства финансија, него се у случају неправилности странке могу обратити Управном суду, што знатно скраћује поступак.

У спровођењу Закона о враћању имовине грађанима Агенција дискриминише супруге преминулих наследника

власника и ускраћује им право на удео у враћеној имовини. Ова одредба је противна Закону о наслеђивању и за њу нема никаквог оправдања.

Грађани којима је својевремено одузета имовина појединачно и кроз своја удружења нису успели да приволе државу да Закон о враћању имовине грађанима

Браћо и сестре,

Наша Српска православна Црква лишен је скоро свих прихода из којих је подмирила своје потребе. Имања црквена стављена су под удар аграрне реформе. Оно што је држава некада убицала од народа и давала Цркви на име њених издржавала, сада се не убира, и Црква не добија ништа. Због тога се Црква сада налази у безназаној материјалној ситуацији и остављена је сама себи.

Кроз целу нашу историју Црква је црпела своју животну снагу у вери и љубави свога православног народа. Она је и данас упућена да се обрати непосредно своме православном народу да је у овоме најкритичнијем времену помогне и подржи. Њој је потребна снага да се у новоствореним приликама снађе, да би могла да започи раче које су јој овим ратом нанесени и да настави своју божанску мисију за спас народа и своје Отаџбине.

Црква је заједница заснована на вери и љубави својих чланова. Свако додељење за Цркву јесте у верском смислу жртва за црквену заједницу. Оно што се даје за Цркву даје се добровољно и из љубави. Црква није заједница која тежи за материјалним богатством, и због тога за њу није важно колики ће дар бити, већ је много важније да сви њени чланови испуни своју верску жртвену дужност и да сви њени синови и кћери активно учествују у данашњим тешкоткама и бригама Цркве.

Српска православна Црква је од узек живела од даровања својих чланова, па вам се због тога и обрада сада да је помогнете, јер ваши добровољни прилози јесу једини средство за њено издржавање и верско делање.

Од средстава које јој ви, браћо и сестре, пружите Црква треба да изврши много-бройне задатке, који је у служби вами, своме православном народу, очекују. Из тих средстава треба да се омогући организације верска настава и религиозно васпитање ваше деце. Из тих средстава треба да се подигне и попуни проређени кадар свештеника и учитеља вере, јер је за време овог рата око 500 православних свештеника прогинуло. Читави крајеви у ходима жизни или српски православни народ немају ни једног свештеника да делује хриштава и у вери васпитава, да светињи брака благосиља, да славски колач освештава, да уழде опева и да покојнике молитви чини, да свету литургију служи и народ причешћује. Зато треба створити нов кадар свештеника да наставе светосавску мисију у нашем народу.

Из тих средстава треба да се помажу и одржавају сва тела и организације наше Цркве заједно са свештеницима, епископима и другим њеним службеницима, да би Црква могла да ради, да вам слуги и да буде оно што од ње очекујете.

Зато вас, браћо и сестре, молимо да се по вери и љубави српској и православној одазовете и да своју дужност љубави посведочите помагањем Цркве са оноликим прилогом колико вам је по вашој мени и доброј volji могућно. Прилози се могу дати од једном за целу годину или у месечним ратама.

У времену од 1 до 15 маја т. г., доћи ће вам овлашћени чланови одбора да приме од вас прилог за вашу Српску православну Цркву, ако и до тога рока не будете у могућности да лично доносете свој прилог и предате своме пароху. Немојте пропустити ту прилику и да не посведочите своју оданост и своју љубав према Цркви. Све што Цркви подадите узвратиће вам она својом службом и својим материнским старањем за вас и вашу децу уз непрестану молитву Господу за вашу срећу, за ваше здравље и за спасење и вас и целога нашега српског православног народа. За сваки положени прилог добијете уредну признањницу као доказ да сте удовљили обавези према својој Цркви за текућу годину.

С поздравом и благословом ваш парох

Фотокопија дописа пароха Вазнесењске цркве у Београду
о. Владимира Станковића из 1945. године

уподоби са Законом о враћању имовине црквама. Стога, као што су се верници некада одазвали позивима Цркве за помоћ, сада моле Цркву да она посредује код државних власти да измене и побољшају Закон о враћању имовине грађанима и ускладе га за Законом о враћању имовине црквама.

Као што нису окренули леђа својој Цркви када је била у невољи, мада и сами осиромашени, верници којима би била враћена имовина ће умети још великудушије да доприносе својој Цркви. Богатство верника је и богатство Цркве што сведоче многе задужбине из наше давне и скорије прошlosti.

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (3. део)

Окупатори рачунали на Врање

Антоније Ђурић

– Кад се нико од Врањанаца није изјаснио као Бугарин, почела је хајка на интелигенцију, сматрајући је кривом за отпор према окупатору –

Има много доказа да су у мржњи према Српској Цркви Бугари ишли до бестијалности. Поганили су храмове и олтаре, цепали одећу калуђерима, јахали попове у ћумезима, мучећи их глађу и жеђу, а кад би их одводили у интернацију, ако је било зимско доба – скидали су им одећу и обућу и уз пут тукли кундацима. Ко би посустао – био је на лицу места убијен...

Окупација овог дела Србије обележена је злочинима. Пројети невиђеном мржњом, Бугари су живели у заблуди да ће их српски народ у окупираним крајевима дочекати као ослободиоце! Међутим, српски народ није крио своја осећања: Бугаре је сматрао привременим завојевачем и отпадником словенства.

Кад су Бугари ушли у Врање, град као да је био опасан једним зидом ћутања: све радње, надлештва, капије биле су за-

творене, а на улицама ни једне једине душе није било. Бугари су, од свих окупираних градова, највише полагали на Врање – рачунали су да ће се његови житељи листом изјаснити као Бугари и да ће их дочекати као ослободиоце...

Кад су схватили да се нико од Врањанаца неће изјаснити као Бугарин, почела је хајка на интелигенцију, сматрајући је кривом што се грађани не понашају као Бугари. Први глас отпора Бугарима подигао је Харитон Миљковић, кога су окупатори поставили за председника општине. Он је рекао да Врањанци остају оно што су били: Срби, али ће, упркос окупацији, остати лојални грађани...

Убијено 16 хиљада душа

Харитон Миљковић је погубљен зато што је одбио да пот-

пише изјаву да је Бугарин, што није хтео да се одрекне свог имена и језика; Ђорђе Антић је убијен зато што је неколико година пред рат био народни посланик; Тома Микић, судија, зато што је његов отац био првак српске странке у Врању пре ослобођења овог града 1878. године; Тома Ђурђевић, председник Првостепеног суда, зато што је пре ослобођења Врања из егзархијске школе отишао у Београд и тамо наставио школовање; Тома Зафировић, трговац, зато што је био посланик радикалне странке; Тома З. Михајловић, такође трговац, зато што је његово име нађено у списку одбора за дочек очекиваних Француза у Врању у јесен 1915. године; Ђорђе Петровић и Риста С. Димитријевић, трговци, зато што су, у почетку рата, лиферовали држави грудњаке за војску; Ду-

шан Калчић зато што је до рата био комисионар у Ђевђелији – „бугарској земљи“; Ђура Илић, професор, погубљен је зато што је ранијих година брао биље на Власини и тако „шијунирао“ Бугаре; учитељица Милена Шкрљић зато што је у балканским ратовима неговала турске, српске и бугарске рањенике и била чланица Кола српских сестара; Алекса Трајковић, земљорадник, зато што је био народни посланик; Риста Ђорђевић Калашче, зато што је раније лиферовао обућу за српску војску; Босу и Велу, сестре учитеља Стојмана Крстића, зато што су код њих нашли фотографију њиховог брата Златка у комитској одећи... У Врањском округу убијено је око 16.000 душа, међу њима 69 свештеника; у малом месту Бујановцу, првих дана окупације, Бугари су убили 36 душа, међу њима три свештеника. Бугарски пуковник Калканџијев хвалио се да је са својим војничима само у Врањском округу убио 42 свештеника, око 500 чиновника и око две хиљаде других грађана. А само десет месеци је овај зликовац под својом командом држао Врањски округ!

Из Лесковца је само 6. децембра 1915. године, дакле, једва месец дана после окупације, изведено из кућа и одведено у Сурдулицу, и тамо поклано, 112 грађана. Само Арапова долина, недалеко од Лесковца, где су Бугари клали српску децу, жене, девојке и старце – скрива у себи осам хиљада костура! Све су то за само неколико дана окупације побили бугарски зликовци.

У самом Гњилану убијено је 19, а у Гњиланском срезу 1.300 душа.

Пред Божић 1916. године у Ниш су заједно дошли бугарски краљ Фердинанд и немачки цар Виљем II у пратњи фелдмаршала Макензена. Власти су преко

Бугарски злочин у Сурдулици

Страдање Врањанаца

Већ првог дана окупације Врања, у октобру 1915. године, Бугари су убили неколико људи, опљачкали град, а тридесетак његових житеља недељу дана држали затворене без хране... Убрзо затим, 1. новембра, Бугари су интернирали за Пловдив зоо Врањанаца, а том приликом су у граду убили њих десетак. У децембру су почела масовна хапшења: у интернацију је одведен још 200 душа. У фебруару 1916. године, по трећи пут су сакупљени сви мушкарци. То је био почетак масовне интернације не само грађана, него и сељака из околине Врања. Ове погроме пратила су убиства: само у једном дану посред града убијено је 11 свештеника. Ови несрећници су доведени из Гњилана...

Интернирани су и слепи, инвалиди без руку и ногу. Бугарски командант гарнizona у Врању хтео је да силује жену једног лекара, па кад није успео – интернирао је њеног мужа... Интернирана је и једна мајка зато што није хтела да Бугарима доведе кћерку...

Бугарски официри су реквирирали станове у граду, а кад су из њих одлазили због премештаја – покупили би све ствари, укључујући намештај и тепихе, и послали својим кућама у Бугарску.

У Врању је свака кућа била у црно завијена.

добоша наредиле да се у наредних пет дана ниједан становник града не сме наћи на улици. Ко се огреши о ову наредбу биће кажњен смрћу. Немачки цар је тада уверавао Фердинанда да ће „Моравското“ заувек остати у бугарским рукама. Чим су добили такво обећање, Бугари су пожурили са ликвидацијом свих Срба који би, на било који на-

чин, могли да осујете ту жељу...

Пре овог доласка, Бугари су у сред Ниша убили четири тешко рањена српска одицира, а сутрадан и инжењеријског пуковника Јована Поповића и судског потпуковника Весу Младиновића, које су, рањене, нашли у једној кући.

– наставиће се –

„Берачище“

загонетни триптих Саве Шумановића

Милена Стефановић

Отварањем нове сталне поставке у Галерији слика „Сава Шумановић“ у Шиду у Улици Св. Саве, 22. јануара обележено је 120 година од рођења овог великана модерне уметности. Ту је концентрисано 417 Шумановићевих слика из периода после 1929. године. Галерија је веома активна и било би лепо посетити је.

Сава Шумановић (1896–1942) један је од наших највећих сликара, одавно проучен и са одређеном периодизацијом стваралаштва. У савременом добу његова уметност не престаје да заокупља пажњу, како љубитеља уметности, тако и стручњака.

Уметник је који је својим унутрашњим бићем као и спољашњим изгледом и манирима представљао јединствен склоп. У малом граду, кадак је Шид, Шумановић би носивши бело одело (бело је носио Питагора) привлачио пажњу. Пажљив у понашању, повучен, истрајан и посвећен раду, стварао је упркос болести, која је за основу имала, како је он сам рекао „претерану сензибилност без које не може да буде ниједан сликар, а која је код мене била развијена до патолошке границе“.

Шумановић се данас изнова чита, изнова открива. Истинска, ау-

тентична уметност је непролазна и увек свежа. Он сам ништа није препуштао случајности. Веома образован, студиозно је припремао израду слика. Проучавао сликарство. У студијама написаним 1924. „Сликар о сликарству“ и „Зашто волим Пусеново сликарство“ представио је своје поимање сликарства. Истраживао је принципе Питагорине теореме и математички приступ композицији. Боравећи у престижном Паризу учествовао је у уметничком животу града, упознавајући се са модерним токовима у сликарству доносећи тада актуелни сликарски правац – кубизам у Србију (и тадашњу Југославију), да би у последњој деценији свог живота, који представља његов Шидски период, дошао до стила – „како знам и умем“.

У Националној галерији на Андрићевом венцу (бивши ОЗоне) у марту и априлу 2015. године била

је постављена изложба „Трактат о геометријској матрици“ на којој је представљен Шумановић на нов начин, кроз геометријску композицију. Између осталих, биле су изложене слике под називом: „Докови“, „Св. Јован“ (сл. 2), „Поглед у долину Св. Петке“. У Књижевнику 1924. године Шумановић пише како је „применио на својој слици оне законе који су и у космосу“. Почетком двадесетих година XX века желео је да створи уметничко дело као нову реалност и по закономерностима, слободно компоновану без угледања на спољни свет.

Све ово води нас ка његовим „Берачицама“.

Када су усташке власти донеле званичну одлуку о забрани употребе ћириличног писма, јер је Шид ушао у састав НДХ, Сава је престао да потписује слике и означавао је само годину у десном углу слике.

Сл. 1. Триптих „Берачице“, 1942, уље на платну, Шид (слика лево)

Сл. 2. Св. Јован, 1923, уље на платну, Београд (власништво породице Саватић) – тетраедална звезда и линија грађе (слика десно)

На празник Успења Пресвете Богородице, 28. августа 1942. године рано ујутро ухапшен је и као талац заједно са још 120 Срба, својих суграђана, одведен у Сремску Митровицу, где су били мучени и после два дана стрељани на митровичком гробљу. Сава је сахрањен у заједничкој гробници.

Када су усташки агенти дошли по њега, смирено их је замолио да му допусте да се спреми и онда је са њима отишао. Прича се да је знао за рацију, али да није хтео да се склони.

У атељеу, на штафелажу остало је тек насликано једно уље на платну – „Берачица“.

Три платна под називом „Берачице“ (сл. 1) су увек излагана одвојено. Више од пола века историчари уметности су веровали да оне представљају почетак новог циклуса у стваралаштву Саве Шумановића. Спојене су тек 2005. године, када су три композиције истог назива, на којима су Шићанке представљене приликом бербе грожђа, протумачене као једна целина. Први, нажалост, и последњи Шумановићев триптих.

Према причи, десило се то приликом организовања изложбе и концепирања поставке, сасвим случајно (ништа није случајно) нашли су се једна поред друге, искључиво због великих и уједначених димензија које се уклапају. Спојиле су се у прелазу неба, винограда и тла, по одређеном распореду. Тек тада се потврдило њихово јединство и кохерентност на основу анализе садржаја, симболике као и архивске грађе и библиографије која постоји о њима.

Сматра се да је Шумановић триптихом хтео да истакне посебност „Берачица“ у односу на друга дела у његовом опусу.

Триптих (грч. τριπλός, трострук) се као концепт појавио у ранохришћанској уметности, веома популаран у средњем веку од Ви-

зантије до западног дела Европе, нарочито у ренесанси и протеже се до модерне уметности. Представља три самосталне композиције религиозног садржаја које се идејно спајају. Кључ за дешифровање Шумановићеве композиције пронађен је у галерији:

„Композиција триптиха приказује 12 младих жена, сваку са корпом пуном црног грожђа. У средишњој слици између два винограда простира се њива зрелог жита. Како се жито у Срему жање у јулу, а грожђе бере два месеца касније, неизбежна је примисао како је сликар саставио вино и хлеб за своју еухаристију. Сасвим је могуће да је, слутећи страшне догађаје, ову своју ‘тајну вечеру’ са 12 берачица грожђа сакрио у три композиције које ће остати непрочитане више од 60 година и које ће се случајно спојити у целину тек у нашем времену“ – каже историчарка уметности Весна Буројевић, директорка Галерије слика „Сава Шумановић“.

Берба грожђа мотив је који одувек привлачи сликаре, а као хришћански мотив појавио се у I-II веку у катакомбама Рима. Примера ради, Паја Јовановић је насликао један „Триптих“ 1896. у коме је централни мотив Вршачка берба, који се сада налази у Вршачком музеју.

Самим одступањем од реалистичног приказа бербе грожђа која се виђала у Срему или околини Шида, што је Сави било веома познато јер је породица Шумановић поседовала винограде, јасно говори да су ова платна носила посебно значење. Призор представља тренутак који је одвојен од света природе и преноси хришћанску идеју, самим тим Шумановићева берба има изведенни смисао. Једне евхаристијске слике. Јер сцене бербе имају приступ симболизму вина у Евхаристији.

Поред ликовне и тематске анализе, примећен је и композициони приступ у коме је примењена Пи-

тагорина теорема (детаљна анализа доступна на веб-сајту галерије, <http://savasumanovic.com>).

На основу оваквог тумачења могло би се рећи да триптих представља јединствени иконографски програм *per se* којим Сава дефинише један изведенлијтургијски простор.

Овај тајновити приступ показао је стање духа у коме се налазио Сава Шумановић непосредно пре насиљне смрти, као и његов однос ка трансцендентном, један есхатолошки приступ, јер смисао бербе у погребној уметности значи крај једног и почетак другог живота.

Интрагира податак да се у *Лештанију Машице српске* из децембра 1952, како помиње Миодраг Кујунџић, налази најстарије помињање триптихона, као и у Дародавном уговору Персиде Шумановић из 1953. године у коме су „Берачице“ као такве и заведене. Нејасно је зашто су стално излагане одвојено. Претпоставља се да је ова одредница нестала или због непажње или због термина који је повезиван са религијом, у времену у коме то није било прихватљиво.

Порука је универзална и вечна. Укорењеност у културној баштини, али и у духовном наслеђу Саве Шумановића више је него очигледна, и, као што је неко рекао: традиција се као колективна творевина, ипак најбоље показује кроз даровите појединце.

Занемарена друштвена тема је маргинализовање старих људи – где заправо они представљају невидљива лица

Старост заслужује поштовање

Саша Велимир

Почетак треће животне доби може бити за појединце једно од најстреснијих животних раздобља. Тај животни период носи са собом бројне промене, које саме по себи носе одређену тежину и проблематику.

IIIта заправо подразумевамо под старошћу данас, како се опходимо према старијим људима, да ли смо свесни да нас све то чека? Да ли је брига о њима посао будућности, део друштвене ангажованости или наша обавеза. Шта све чинимо како би им омогућили племенитију старост?

У оквиру антрополошких истраживања, фолклор као један од предмета у својим бројним изучавањима обухвата и тумачење бајки и митова. Тумачење бајки носи своју семантику, уз помоћ које се тумаче између осталог и различити ликови, различитих животних доби. Различита узрасна особеност такође говори нешто сама по себи, па тако и старост носи своју симболику. Овај део живота се сагледава као веома важан период, јер тада резимирамо сва своја пређашња дела. Период сам по себи носи тежину јер има најбољи увид у целокупан дотадашњи живот. Стога питање старости бива тема овог текста, које у савременом друштву добија један нови контекст.

Да ли сте знали да је Дан старих лица 1. октобра? Да ли сте некада размишљали о њиховом добу, усамљености, болу, недостатку активности и неге? У последње време све актуелнија тема на нашој јавној сцени бива питање старости. Излази из приватне сфере и постаје опште питање. Заправо, према најновијим истраживањима сазнајемо занимљиве чињенице, а то је да има све више старих људи на свету, као и да убрзано расте тај број.

Статистички подаци указују на значајне глобалне промене које се дешавају у свету, да становништво постаје све старије. Светска популација све више стари услед различитих фактора, с једне стране услед опадајуће стопе наталитета, а са друге услед продужетка животног века. Конкретно, Србија са својим демографским стањем, где свака друга особа има преко 65 година, спада међу европским оквирима, као и светским, у популацију са изразито старијим људима. А према проценама 2020. године у развијеном свету ће бити око 40% старих људи, а у 2030. години чак више од 50% укупне популације. Уколико се заиста обистине ове прогнозе, требали бисмо имати у виду озбиљне последице које нас чекају, на нивоу читавог друштва.

Ејцизам – дискриминација старих

Занемарена друштвена тема је маргинализовање старих људи – где заправо они представљају невидљива лица.

Ејцизам (енгл. ageism) је дискриминација особе или групе људи због њихове старосне доби. То представља било коју идеју, став, акцију или менталну односно институционалну структуру која доводи у подређен положај групу или особу због старости. Ејцизам је процес систематске дискриминације људи само зато што су стари, и тиме је сличан расизму који је условљен бојом коже неких људи.

Савремено западно друштво се

гради на култу младости, у складу са тим развила се стигма према старијем делу популације. Ставови према старијим особама далеко су од позитивних. Дискриминација се пројављује на различите начине, а уосталом као и остали њени облици, одликује се генерализацијом и стереотипизацијом. Негативан контекст свега тога доминира, стога су најчешћа истицања физичких и интелектуалних немоћи.

Ејцизам делимично произлази из геронтофобије, ирационалног страха и mrжње према старењу и старијим особама. У објашњавању ејцизма и геронтофобије доминира тзв. terror management theory (TMT; Greenberg et al., 1986), према којој нам, поједностављено, старије особе освешћују идеју властите крхкости и смртности те нас подсећају на ограниченост нашеј животног века. Због страха од властите смртности старије особе у нама изазивају тескобу, коју на неки начин контролишемо одбојношћу према старима. На тај се начин и дистанцирамо од онога какви бисмо и сами могли постати. Део стручне јавности такође сматра да се напетости и агресивности произведене свакодневним фрустрацијама и стресовима најлакше усмеравају на слабе и незаштићене, што у овом случају представља старија популација.

На основу свега приложеног видимо да не постоји могућност изградње позитивне слике, стога је неопходан системски рад на преумљењу и смањивању дискриминације.

Шта је старост?

Старост се дефинише као нормалан физиолошки процес, током кога опадају опште биолошке способности организма. Такође старост треба сагледати на различите начине, кроз неколико различитих визура: кроз медицински аспект, психолошки, социолошки, као и шири друштвени аспект.

У стручној литератури старење се дели на примарно, секундарно и терцијарно. Примарно представља нормално и уобичајено старење које захвата све људе, док секундарно наступа услед неке болести, и ограничено је на поједине људе или скупине. Коначно, неки геронтологи спомињу и појам терцијарног старења, при чему мисле на кратко временско раздобље од неколико недеља до неколико месеци пре смрти, када животне функције нагло и значајно слабе.

У савременом друштву акценат је на младима и на напретку. Уз доминантан култ младости, тежи се атрактивности и тиме се непосредно искључују старија лица. Савремене пароле владајућег култа нам шаљу поруке да ако нисмо активни, ангажовани, продуктивни, самостални, односно не испуњавамо идеале здравља и младости, треба да се склонимо и постанемо невидљиви.

Границе старости се данас драматично померају. На продужење просечног животног века утицао је друштвени и економски развој, побољшање животних и радних услова, као и повећање нивоа животног стандарда. Такође велики напор је уложен и да се науком и техником животни век продужи. Међутим, услед постојећег стања и читавог контекста, данас се намећу и постају изазови нека друга питања – како се заправо организовати са све већим бројем старих лица?

Који су то проблеми старости?

Почетак треће животне доби може бити за појединце једно од најстреснијих животних раздо-

бља. Тада животни период носи са собом бројне промене, које саме по себи носе и одређену тежину и проблематику.

Сам одлазак у пензију доноси бројне промене. Једна од њих је смањење примања (на готово минимална), што их трансформише у најугроженију популацију. Период пензионисања поједини аутори називају изумом савременог доба, јер устројство у другачијим друштвима и временима није увек изгледало као што је данас. Нпр. примитивна племенска и рурална друштва феномен пензионисања не познају, радили су и раде док год могу и оно што могу, тј. док им физички и здравствени услови то омогућавају. Савремена цивилизована друштва имају другачије устројство рада, па тако норме прописују дужину радног века, као и доба након којег човек престаје бити радно активан, и углавном је то старосна граница до 65 година.

Повлачење из професионалног живота носи са собом и друге последице. Сама промена социјалног статуса може бити по себи проблем, као и неуобичајени вишак слободног времена, који доноси реорганизовање слободног времена. Ова питања бивају доминантна поготово у случајевима успешних и динамичних каријера. Појединце због прекида каријере може мучити нпр. и даља жеља, као и способност за даљим креативним радом и стварањем, као и жеља за потврђивањем и откривањем. На основу свега овога, питање које се намеће је како остати и даље упослен, испуњен и смислено учествовати у животу.

Старост носи са собом и телесне промене које имају своју тежину, са којом се на различите начине носе индивидуе. Најчешћа проблематика са којој се старији људи

ЗА поштовање старости неопходан процес би требало да буде изградња свести о тој животној доби, као и респекта према истој. Афирмација овог аспекта друштва је неопходна, и она се може пројавити на различите начине. Тенденција би требало да буде да се заправо култ старости подигне на виши ниво. То представља и питање саме културе једног друштва, јер све генерације су нам потребне и на свој начин се развијају.

током година сусрећу је све проблематичније физичко и психичко функционисање. Наиме, дешавају се бројне промене, које се манифестишују на најразличитије начине, како у самом систему организма, тако и у личном доживљају, понашању, менталним способностима, емоцијама и мотивацији.

Оно што их такође мучи је самота, друштвена изолованост, одсуство активности, преосетљивост, смањење друштвених односа. У старијим годинама пријатељство је веома важно, не желе бити изоловани, већ жуде за друштвеном повезаношћу. И то се све може компензовати на различите начине, кроз разне течајеве, волонтерски рад, суделовање у локалним активностима, религијским заједницама или кроз путовања.

Ту су и питања како се поставити према онима који на њих гледају са страхом или презиром, или како се носити са осећајем да су невидљиви. Чињеница је да имају неједнак третман и положај у друштву, присутна је нетолеранција, арганција и њихово потцењивање. А у последње време све су чешћи и случајеви насиља над старима.

Затим, ту је и одлазак деце из примарне породице. Та питања носе са собом и размишљања о месту становаша, јер помоћ у тим година најчешће је неопходна. Питање је и како се носити са губитком пријатеља, или чланова породице, смрти брачног партнера, и на крају како се припремити за сопствени крај. ➤

Као што видимо, сва ова питања доводе до кризе са којом се на различите начине појединци носе и излази на крај. А за једно друштво бива веома важна тема која се треба подићи на национални и државни ниво.

Култ старости

У другим културама, попут далекоисточних, „култ старости“ је веома истакнут, и део је дуге традиције. Старије особе уживају посебно поштовање читаве заједнице, и представљају чуваре знања и народне традиције. Особености које красе старост и сам њен култ попут мудрости, поузданости, искуства, стрпљивости и љубазности далеко су од нас. У нашем друштву он није препознат као постојећи, већ влада један негативан тон како о старима, тако и о старењу и старости.

За поштовање старости, неопходан процес би требало да буде изградња свести о тој животној доби, као и респекта према истој. Афирмација овог аспекта друштва је неопходна, и она се може пројавити на различите начине. Образовни систем једног друштва, као један од најзначајнијих агенаса социјализације, има значајну улогу у васпитавању и едуковању, и тиме подизању нивоа свести о близи за старије људе. Тенденција би требало да буде да се заправо култ старости подигне на виши ниво. То представља и питање same културе једног друштва, јер све генерације су нам потребне и на свој начин се развијају. Савремени геронтологи су истражили и закључили да је заправо само активна старост успешна. Стога, на нивоу читавог друштва неопходно је имати један систематичан приступ подршке на различитим нивоима, и самим тим изградњи овог култа. Од њих имамо пуно тога научити, с једне

стране, док са друге за час ћемо се и сами наћи на њиховом месту, и са тим на уму пред нама је један озбиљан задатак.

Старење по светским трендовима

С обзиром на новонасталу ситуацију, предвиђања и сагледавања будућности, на старост се може реаговати на различите начине. Оно што се већ пројављује у развијеним земљама су две нове тенденције наспрот ејцизма. То су опције за динамичнију и садржајнију старост. Прва представља до-

Однос и ставови према старијим особама далеко су од позитивних. Савремено западно друштво се гради на култу младости, а у складу са тим развила се стигма према старијем делу популације. Дискриминација се пројављује на различите начине, а уосталом као и остали њени облици, одликује се генерализацијом и стереотипизацијом. Негативан контекст свега тога доминира, стога су најчешћа истицања физичких и интелектуалних немоћи.

животно образовање, док је друга запошљавање независно од година живота. Ове праксе су корисне и могуће управо због тога што су стари врло нехомогене групе по многим критеријумима. Јасно је да се старост сама по себи на другачије начине и манифестије, јер људи истих година нису исто стари, као што су различити и њихови доживљаји година и старости.

С друге стране, наспрот свим последицама старости, и њеним тзв. негативним контекстима, савремена филозофија живота промовише дуговечност. Она се не промовише само кроз медицину, него и кроз образовање, с тим у вези старост не мора заузимати инфериоран положај у друштву, већ и допринети заједници. Кад би се сагледала старост кроз при-

зму наведених тенденција, видели бисмо да кроз један облик здраве активности, старост бива квалитетнија и испуњенија.

За успешно старење је такође потребно релативно витално здравље. Културни образац који постоји у другим друштвима, поводом очувања здравља, требало би да заживи и код нас. Препорука за телесном активношћу може бити превентива, заправо она се у одређеним културама негује до краја живота, невезано за период живота. Такав образац је више него потребан за што функционалније и самосталније старење.

Савремена медицина неке здравствене, физичке, као и психичке недостатке успешно превазилази и решава. Постоје многе могућности компензације и уз помоћ техничких помагала. Међутим, поред физичких недостатака, сензорних и моторичких функција, страдају и интелектуалне функције, а превенција може бити што дуже одржавање менталних активности. Кроз учење, хобије, и друга интересовања омогућава се дужи интелектуални живот и подстиче се безболније превазилажење промена.

Закључак

Свака култура је одувек имала своја устројства живота. Друштва су одувек водила рачуна о односу младих и старијих, јер то је закон биолошког опстанка људске заједнице. Савремени живот носи бројне промене, и ми данас креирајмо будућност своје деце, али и нас самих. Оно што можемо ми да учинимо не кошта ништа, а старијим лицима значи много. То су пре свега већа пажња, лепа реч, љубазност и разумевање. И увек треба имати на уму да је сваки живот важан, било да је он на свом почетку или на крају, а оно чега се заправо морамо ужасавати није старост, већ – ејцизам. ■■■

Култура памћења

Српски војник – кроз слику и реч

Слава – Ћурђевдан 1917. г. на Солунском фронту

Божић у изгнанству – Бизерта 1918. године

Обележавање стогодишњице почетка Првог светског рата за цео српски народ представља својеврсну привилегију – привилегију спознања друштвеног и цивилизацијског хода кроз време и конституисања културно-историјске вертикале. То је и подстицај на културу памћења колективне трагедије и прворазредног цивилизацијског искорака једне мале заједнице на светску историјску сцену.

Савез потомака ратника Србије 1912–1920. године покренује пројекат „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ жељећи да се, у оквиру обележавања стоте годишњице почетка Великог рата, прикупе и учине доступним научној и широј јавности бројни документи, фотографије, ордење, дневници, писма, дописнице и други предмети из тог времена, које чувају потомци учесника рата. Жеља да се што целовитије сагледа и дубље зађе у историју Срба у Првом светском рату навела је Савез потомака на оригинални и далекосежни вид „умећа памћења“ – прикупљање и дигитализацију још необјављене историографске грађе – фотографија и докумената који се чувају у народу, међу потомцима ратника балканских и Првог светског рата. Чињеница да је обичан, анонимни ратник–сељак био онај који је равноправно са војсковођама, краљевима и државним цима, обликовао српску историју и постао основ историјске самосвести, довела је до јавног позива

грађанима Србије и Србима у региону и дијаспори за достављање фотографија и осталих докумената из Првог светског рата и учешћа у стварању Албума сећања на наше претке из Првог светског рата. Јавност тако добија на увид аутентична сведочанства из памћења славног и вредног периода наше прошлости – помажући српској културној заједници да мисли историјски како би се валидно и трајно историјски (само)осмислила.

Пројекат се заснива на неколико културноисторијских момената важних за промишљање историјске судбине српске заједнице – култури памћења као облику изградње историјске самосвести и разлучивању дихотомије историзам-историјско као валидно приступање историографским фактима. Албум сећања је рађен у сарадњи са Министарством спољних послова – Управом за сарадњу с дијаспором и Србима у региону, уз медијску подршку Министарства одбране Републике Србије и Министарства одбране Руске Федерације.

3. Нештић

„Албум сећања“ се реализује уз благослов Његове Светости Патријарха српског Иринеја и благослов Његове Светости Патријарха московског и целе Русије Кирила. Овај дивљења вредан пројекат је осмислио Александар Василић и реализује га уз помоћ ауторског тима који чине Душан Младеновић и Роксанда Алексић и сарадника Оливере Николић, Владана Николића и Ивана Манчића.

Одбор за обележавање 140 година од рођења Милеве Марић Ајнштајн подсетио је јавност Србије на највећу српску математичарку

Музеј Милеве и Алберта Ајнштајна у Новом Саду

„... ми смо ајн штајн (једна стена)...“

Милева Марић Ајнштајн

Ректорату Београдског универзитета 18. децембра 2015. године, под покровitelством председнице Скупштине Србије Маје Гојковић, одржана је свечана академија, којом је поновљена иницијатива за оснивање Музеја Милеве и Алберта Ајнштајна. У жељи, да се не заборави име њихове суграђанке, запослени у РТВ Војводине настављају да промовишу идеју рођену пре једну десетицу, да се у Новом Саду, у родној кући Марићеве оснује спомен-музеј, који ће неговати њена научна достигнућа. Генерални директор РТВ Војводине Срђан Михајловић прихватио је иницијативу и изабран је за председника Одбора за оснивање Музеја.

Идеја и намера је да кућа у Кисачкој 20 у Новом Саду, коју је подигао у необарокном стилу 1907. Милевин отац, буде здање Музеја Милеве и Алберта Ајнштајна. Кућа је 1945. национализована, налази се у лошем стању и потребна је њена реконструкција. Постоји и почетни фундус експоната који чине документа, фотографије и књиге о животу и раду Милеве и Алберта Ајнштајна, које је будућем музеју поклонио Ђорђе Крстић, истраживач и пријатељ породице Ајнштајн. Он је и аутор књиге *Милева и Алберт Ајнштајн – љубав и заједнички научни рад*. Њега је унук и једини наследник Бернард Цезар Ајнштајн овластио да буде носилац пројекта музеја, који ће постати део светске научне историје. Међу експонатима је и 30 оригиналних писама Милеве Марић које је Музеј раније откупио, као и Ајнштајнов апарат и лула коју је поклонио свом тасту.

Уз изложбу ту је и филм „Једна стена“, ауторке Мирјане Чворић, која је прве кадрове филма о Милеви начинила „случајно“ боравећи у Цириху, где је обичном камером забележила први материјал испред куће у којој је живела, а затим и у архиви факултета.

Поставком ће биће приказан живот Милеве Марић, са идејом да се осветли чињеница да је управо она та која је била *покрејачки ум Албертоваја теорија*. Познато је да су се баш у тих 15 година њиховог

Милева Ајнштајн са синовима Хансом Албертом и Едуардом

заједничког живота, рада и брака десили најзначајнији догађаји у Албертовом стваралаштву. Ово потврђују и пасуси књиге Радмиле Милентијевић *Милева Марић Ајнштајн – Живот са Албертом Ајнштајном* кроз одабране цитате из 850 Албертових писама Милеви (Милевина Ајнштајну су нестале) у којима он каже: „...наша истраживања, наша нова проучавања, наше гледиште, наша теорија, наш рад...“ Ова књига је настала 2006, када је након 30 година отворена архива Централне фондације Алберта Ајнштајна, коју је он завештао Хебрејском универзитету у Јерусалиму.

Да је дом Марићевих у Новом Саду право место сећања на Милеву и њену породицу говори и чињеница да је са супругом и синовима више пута боравила у отаџбини, као у лето 1905. непосредно после слања за штампу славног рада који представља основе специјалне теорије релативности, а пре рада у којем је објављена једначина о еквивалентности масе и енергије ($E=mc^2$). Ово је окосница научног дometа за који је Алберт 1921. добио Нобелову награду. Колики је Милевин удео у награди остало је садржано у реченици „ми смо једна стена“, чиме је ова велика математичарка, у патријархалном духу сама дала одговор.

Биљана Цинцар Костић

Јарослав Пеликан

Чија је Библија? – историја Писма кроз векове

Са енглеског превео Иван Недић

Крагујевац : Каленић, 2013

263 стр. : илустр. ; 21 см

ISBN 978-86-84183-69-1 (брош.)

Јарослав Пеликан је један од најзначајнијих хришћанских богослова 20. в. Потекао је из емигрантске лутеранске свештеничке породице која се доселила у САД. У САД завршава основне, а потом и докторске богословске студије. Био је предавач на више америчких универзитета, а најдуже се задржао на Универзитету Јејл. Добитник је бројних награда и више од десет почасних доктората. Проф. Пеликан је био члан бројних америчких академија и научних институција, као и председник Америчке академије наука и уметности. У православље је прешао 1998. год. Иако стручњак за црквену историју, проф. Пеликан се у својим истраживањима освртао на многе друге теме и проблеме хришћанске вере и предања. Објавио је више од тридесет студија.

Дело *Чија је Библија? – историја Писма кроз векове* једно је од значајнијих дела Ј. Пеликана што је потврђено и почасним докторатом који му је за ово дело доделио Јеврејски Богословски Семинар Америке 1991. год. Књига *Чија је Библија* представља првокласну студију која на оригинални начин сагледава историју Писма кроз векове указујући на то како је историја јеврејско-хришћанских од-

носа, а затим подела унутар хришћанства, делом историја тумачења Библије.

Књига садржи дванаест поглавља од којих прво читаоце суочава са „Богом који говори“. Последица тог божанског говора је усмено предање из којег се развија писана Реч Божија. Др Пеликан указује да је за разумевање Писма и његовог карактера веома значајно да схватимо да је већина онога што је написано претходно усмено прено-

шено и, следствено томе, слушано пре него је могло бити читано. У овом контексту централни значај за разумевање Писма има личност пророка и тоне као онај који „предсказује“ будућност, већ као онај који „исказује волју Божију“. После разјашњавања природе Писма и пророштва и његовог односа према усменом предању у првом поглављу Ј. Пеликан се окреће „Истини на јеврејском“ указујући на карактер „Старог Завета“ односно „Танаха“ (Торе-Пророка-Писаца), како аутор радије назива корпус претхришћанских свештених списка. У овом поглављу сажето је представљен карактер сваке од поменутих група свештених списка. Треће поглавље Пеликанове студије задржава интересовање за „Јеврејску Библију“, али се окреће њеном грчком (септуанталном) тексту указујући на историјске разлоге

ЧИЈА ЈЕ БИБЛИЈА?

ИСТОРИЈА ПИСМА
КРОЗ ВЕКОВЕ

® Јарослав Пеликан

настанка и порекло Септуагинте, њене текстуалне варијације и културолошки значај. Нарочиту пажњу проф. Пеликан посвећује значају Септуагинте за хришћане. Четврто поглавље Пеликанове књиге се задржава у сфери јудејског библијског предања и у њему се аутор окреће Талмуду као својеврсном наставку библијског текста указујући да се и у јудаизму и у хришћанству ауторитет Библије увек налази у нормативном тумачењу које подразумева дејство Светог Духа у заједници вере. У овом поглављу проф. Пеликан се дотиче улоге и места које у библијском предању имају апокрифи, тј. дефтероканонски списи који су посредством Септуагинте постали део хришћанске Библије. Овај део Пеликанове студије објашњава и значај глоса и парадифраза свештеног текста као и упутства која су представљала ➤

проширивања и моделе примене закона (Халкала).

Од петог поглавља Ј. Пеликан се окреће хришћанском предању које се надовезује на јеврејско говорећи о „испуњењу закона и пророка“ у Христу указујући да се у овом контексту сусрећемо са својеврсним „крштењем Танаха“. Он указује на ранохришћанске разлике у рецепцији старозаветног текста који постаје основа за „формирање другог завета“. У овом поглављу проф. Пеликан објашњава природу и карактер Јеванђеља, Дела и Посланица апостолских и Откривења као конститутивних елемената хришћанског канона и говори о формирању самог канона Новог Завета. Седмо поглавље ове студије окреће се „Народима књиге“ односно текстуалним и интерпретативним варијацијама Писма током хришћанске историје до појаве реформације, као и односу ислама према свештеној тексту Писма. „Повратак изворима“ је поглавље у којем проф. Пеликан говори о значају поновног открића библијских језика у контексту иновација које уводи „почетак новог века“ који је контекст „библијске обнове“ као основног достигнућа „библијског хуманизма ренесанса“. Ово поглавље је закључено указивањем на „ироније библијске обнове“ и оснаживање подељености Јевреја и хришћана у односу на библијски текст. Проф. Пеликан, такође, указује и на откривање „свештене филологије“ као и граматике као најдуготрајније баштине обнове хришћанске антике.

Поглавље „Само Библија“ посвећено је појави реформације и улози коју је у тој појави имала Библија. У овом поглављу нуде се одговори на питања: „Шта је Библија учинила реформацији“ и „Шта је реформација учинила Библији“. Ј. Пеликан истовремено указује и на популарисање Библије кроз

различита штампана издања, допринос Библије верским слободама, култури и тзв. „римокатоличкој реформацији“. У десетом поглављу насловљеном речима „Канон и критика“ Ј. Пеликан указује да је спој „изума“ и „ревност за библијско богословље“ реформације (које је имало велику жеђ за књижевним и историјским познавањем Библије наслеђену из ренесансног хуманизма) допринела интелектуалној и научној револуцији, али и критици традиционалног виђења Библије и развоју тзв. „историјско-критичке методе“ тумачења Библије која је остала доминантна све до друге половине 20. в. Једанаесто поглавље Пеликанове књиге о ширењу и умножавању Библија (посредством оснивања бројних националних и интернационалних библијских друштава), са једне стране али и појави „мржње према Библији“ са друге (пре свега у диктаторским владавинама Совјетског Савеза и нацистичке Немачке). Упркос томе, закључује Пеликан, 19. и 20. в. могу да се означе „као златни век библистике“. Закључно поглавље „Необичан нови свет Библије“ указује на начин на који је Библија доживљавана у новијој философији и богословљу, почев од Мартина Бубера као и на утицај Библије на живот савременог човека и друштва.

Конечно, Ј. Пеликан одговара и на питање постављено насловом књиге: Чија је Библија? указујући да је она била и да ће увек бити Божија реч „посуђена човеку“, и на тај начин општељудска, упућена и нама којима изврсна студија наведеног аутора може да помогне у њеном разумевању. Она, стога, представља ванредан допринос верском и богословском животу на нашим просторима.

Јован Блајовић

Монахиња Стефана

Јасика

Београд : Партенон, 2015

182 стр.; 21 см

ISBN 978-86-7157-695-6 (картон)

У молитвеним светлилима

Кад у изузетној литерарној прочишћености једна монахиња објави у 2015. књигу својих молитвених исповести, онда је пред нама штivo достојно двоструке пажње: духовне прожетости и књижевне надарености.

Исповедаоница којом је монахиња Стефана упућивала кроз ова писма свом духовном оцу, у књизи симболично названој *Јасика*, упућује нас на хронолошки збране дневничке записи од 7. октобра 1993. до краја октобра 1995. као и на смрност неких који су отпуштовали вољу њеног духовног старца „јер је он пред своју блажену кончину изнео већу фасциклију са списима и рекао: Мислио сам, дете, да се ово изда. Има ту светлих мисли“.

Баш као што је у неком сличном православном континуитету пре шест векова, Јелена Балшић, трећа ћерка кнеза Лазара, целог живота писала свом духовном оцу Никону Јерусалимском, од чега ће сачувани фрагменти постати блистави дomet српске средњовековне књижевности.

Књига обухвата искушеништво (у једној сеоској Цркви Успења Богородице у 1993.), живот у манастиру Светог Стефана Новог, од фебруара 1994. до монашења у августу 1994. Попут духовног мозаика ова исповедна писма духовном оцу, која као мале поеме имају своје наслове, представљају бисере који нису

само вапај последње чедности из дубине срца, већ и оформљене, зреле мудрости високоумног творства које додирује врхове хришћанских мислилаца. Ако није била у тој лектири монахиња Стефана их је додиривала својом духовном тангентом.

У моћном врелу њене душе истинитост њене молитве до сеже сâмо дно, срце душевног битка, разграђујући то биће на оне духовне састојке у људској хемији, да њену со у молитвеној трансформацији пренесе изван физичких закона у духовну бестелесност, божанску посвећеност. Подсећа та борба на снагу Јефимијиних речи у *Похвали кнезу Лазару* када га моли „да утиша буру љуту душу и тела муга“.

Приношења монахиње Стеване су мали молитвеници интелектуалне есејистичке бого-тражености и непосредности смерне духовне досегљивости. „Онда кад друге не оправдавам, пишем осуду себи,“ каже монахиња. „Оправдати друге, значи молити милост за њих, тачније за нас, односно за себе. Јер нема тих других.“

Ако је већ претакала своје духовне молитве у реч, у писма упућена духовном оцу Пајсију,

који је и сам светогорац, а потом игуман манастира Прохор Пчињски, инспиративан и духовно вазнесив, снага и достојност ових речи додиривале су домете високо лирских поетско-духовних медаљона. Тако је чулност поетске речи прелазила у бестелесност духовне речи, што само говори да се узвишеност поезије одувек налазила у њеној духовности. Многи пасуси, непосредни и сугестивни по суштаству и соли духовности, заправо јесу посебне песме изливене из њене душе, које је поетеса, монахиња, несвесна свог чина, чак почесто руковођена непосредношћу свог духовног нагона, ритмички и стилски тако оформљавала, да је лепота њеног унутрашњег бола и скрушености, исијавала чистотом оне духовности какву су имале и њене претходнице попут Јефимије или Јелене Балшић.

Љубиша Ђидић

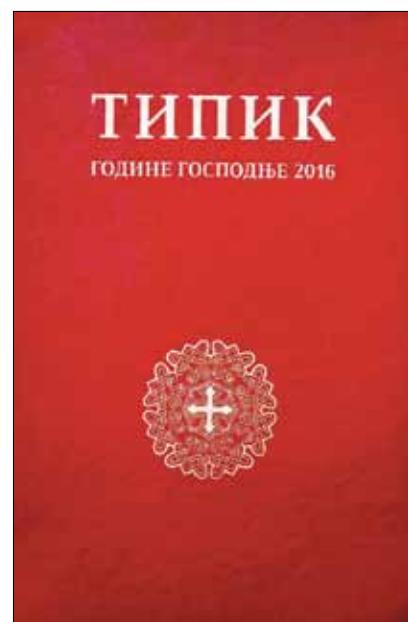
Типик – богослужбене напомене за годину Господњу 2016.

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, Београд 2016

1158 страна

Почетком 2016. године, у издању Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, из штампе је изашао *Типик: Богослужбене напомене за 2016. годину*, који се може наћи у продаји од почетка јануара.

Ово је књига која одређује како треба вршити богослужење преко године и када се шта чита

и пева на богослужењу; уједно је она и правилник о животу монаха у манастирима.

Књига није намењена само манастирима већ и свим храмовима где се сабира Литургијска заједница и у којима се поју богослужења, јер је познавање поретка обавеза свештенослужитеља, као и појаца, а све због благољепија и ради користи свих верних на богослужењу. Циљ издавања ове књиге, како стоји у тексту вести објављене на веб-сајту Информативне службе СПЦ (спц.срб), јесте да се богослужење, како упозорава Свети Апостол Павле, „обавља благообразно и по реду“ (уп. 1. Кор. 14, 40).

Типик се може набавити у згради Патријаршије Српске, у Ул. краља Петра бр. 5, и у другим црквеним продавницама у Београду, као и у Епархијама Српске Православне Цркве. Цена по примерку је 1500 динара.

Ово издање приредио је Стеван Ђосић, а рецензент је проф. др Ненад Милошевић, професор на Катедри за литургику на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Приредила М. П.

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пејровић

БЕОГРАД

Представљена књига *Свети Сава Српски*

Свешти Сава Српски, прва од осам књига из нове едиције „Свети Немањићи“ представљена је 18. јануара у београдском Медија центру. Занимљиво писане биографије, својеврсни издавачки подухват „Светигоре“ и компаније „Новости“, представљају документ српске културе и духовне баштине. На једном месту нахи ће се Свети Немањићи, од просветитеља, духовника и принца Саве, преко његовог оца Стефана Немање (односно Св. Симеона Мироточивог) до краљева Стевана Првовенчаног, Владислава, Драгутина, Милутина, Стефана Дечанског и цара Уроша IV. О књизи су, уз издаваче, говорили Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и чувена историчарка, византолог и конзерватор др Аника Сковран.

Митрополит Амфилохије рекао је да се с пуно разлога промоција одржава пред Богојављење, јер је тада Свети Сава на повратку из Јерусалима у Трнову одслужио своју последњу Литургију током које се и разболео и убрзо упо-којио. Читав издавачки подухват о Немањићима, како се чуло, у знаку је и још два велика јубилеја – 900 година од рођења Св. Симеона и осам векова од оснивања Архиепископије жичке, чији је први Архиепископ био Свети

У Господу је уснуо академик Драгољуб Живојиновић (1934-2016)

Српска академија наука и уметности са жаљењем је обавестила јавност у Србији да је 5. фебруара 2016. године преминуо академик Драгољуб Живојиновић, секретар Одељења историјских наука.

Академик Живојиновић рођен је у Врању, 17. априла 1934. године. У САНУ је обављао функције секретара Одељења историјских наука.

Академик Живојиновић био је наш врсни историчар. Завршио је Филозофски факултет у Београду (1959); постдипломске студије је завршио на Универзитету Пенсилванија (1963). Докторирао је на Универзитету Пенсилванија (1966), а постдокторски рад обавио је на Универзитету Харвард (1972). Током своје богате научне каријере био је и редовни професор универзитета; предавао је на Филозофском факултету УБ од 1979. године.

Био је члан Организације америчких историчара и Европског удружења за америчке студије. Уређивао је часопис *Хришћанска мисао*.

Академик Живојиновић, научник светског ранга, добитник је многих награда и признања, као што су БИГЗ-ова награда за научно дело (1995), награда „Светозар Милетић“ (1995), награда за животно дело „Владимир Ђоровић“ (2004), Ordine del merito della Repubblica Italiana (1971), Орден заслуге за народ са сребрним зрацима (1989)... Академик Живојиновић је добитник и Ордена Светог Саве другог степена Српске Православне Цркве (2014).

Академик Драгољуб Живојиновић је своју последњу изјаву дао за новине Српске Патријаршије *Православље*: реч је о његовој изјави о венонауци, односно његовом реаговању на изјаве министра просвете Срђана Вербића, које је објављено у претходном броју *Православља* (бр. 1173), од 1. фебруара 2016. године, на странама 6–7.

Вјечна памјат и Царство Божије академику Драгољубу Живојиновићу!

Сава. Митрополит Амфилохије је рекао да ће поводом те прославе предложити Комисији за Устав СПЦ да се Патријарховој титули дода и назив Патријарха српског и поморских земаља, попут назива титуле који је носио Свети Сава. Он је објаснио да се српски храмови налазе по свим морима Истока и Запада и да је добро да назив Патријархове титуле не буде само национално обојен.

Говорећи о књизи *Свети Сава Српски* Митрополит црногорско-приморски је указао на то да нова едиција о Немањићима има за циљ да нам обнови памћење, јер се тако, како каже, обнавља и душа.

„Ако хоћете да неког појединца или један народ уништите онда му узмете памћење. Обнављати памћење то значи обнављати своју верикалу и своје свеукупно биће, а Немањићи јесу та верикала историјског бића српског народа“, рекао је Митрополит Амфилохије.

Извор: Свештијора

БЕОГРАД

Симовићу „Извениска Његошева“

Академик и песник Љубомир Симовић добитник је пете књижевне награде „Извениска Његошева“, а име лауреата проглашено је у четвртак 4. фебруара

НА ПБФ У БЕОГРАДУ

Светосавски турнир у шаху 2016

Православни богословски факултет Универзитета у Београду био је у уторак, 2. фебруара 2016. године по трећи пут домаћин традиционалног шаховског турнира за студенте и професоре факултета, академија и виших школа у Београду, а поводом школске славе Светог Саве. Овогодишњи турнир је окупио рекордан број учесника, чак 46! Леп глас о раније организованим турнирима, домаћинска и пријатељска атмосфера утицали су на овогодишњу посету и чињеницу да турнир из године у годину све више расте и постаје све интересантнији у академским круговима. Поред студената и професора такмичили су се представници Студентског центра и одређен број гостију.

У име домаћина, пре почетка турнира учеснике је поздравиоprotoјереј-ставрофор проф. др Драган Милин, а у име Универзитетског спортског савеза Београда Небојша Баралић. Било је изузетно занимљиво слушати професора Милина док је говорио о занимљивостима из историје шаховске игре које имају директне везе са Црквом. Шахисте је нарочито интересовао део о односу Светог Саве и шаха. Да ли је истина да је забранио шах? По мишљењу професора Милина то је измишљотина – такво сведочанство не постоји. Велики број свештених лица у историји Српске Православне Цркве је волео да игра и играо је шах. Постојање Шаховског клуба „Богослов“, који је недавно прославио 20 година постојања, говори томе у прилог.

Турнир је игран по швајцарском систему у 7 кола са темпом игре 10 минута по играчу уз бонификацију од 5 секунди по потезу. Најбољи студент на турниру, а уједно и апсолутни победник је мајсторски кандидат Лазар Радусиновић (на слици), студент Високе школе за пословну економију ПЕП. Он је оправдао улогу првог фаворита на турниру и са 6 поена из седам партија освојио прво место. Друго и треће место са 5,5 поена су поделили Давид Шаренац (Правни факултет) и Никола Елез (ПЕП). У конкуренцији студенткиња

најбоља је била женски ФИДЕ мајстор Лена Миладиновић (Факултет политичких наука) са 4,5 поена, друга Маја Милановић (Машински факултет), а трећа Снежана Јовичић (Биолошки факултет).

Код професора најбољи резултат је остварио доц. др Милош Николић (Саобраћајни факултет) са 5 поена који је уједно био и четврти у укупном пласману. Проф. др Драган Милин (Православни богословски факултет) је заузео друго, проф. др Драган Микичић (Електротехнички факултет) треће, а потпуковник Даворин Миклуц (Војна академија) четврто место.

Запажен резултат ујакој конкуренцији остварила је женски ФИДЕ мајстор Радмила Ковачевић. Са 5 освојених поена нашла се на деоби петог до седмог места. Најмлађи учесник на турниру је био Вук Дамјановић који има девет година.

Као и ранијих година организатори су обезбедили богат наградни фонд. Сви учесници су добили пригодне поклоне у виду књига, а најбољима су припадле новчане награде, пехари, дипломе, графике. Захвалност за обезбеђење наградног фонда упућује се Патријаршијском управном одбору, Штампарији Издавачке фондације СПЦ АЕМ, Православном богословском факултету УБ и Задужбини манастира Хиландара.

Лазар Радусиновић и Лена Миладиновић, као најуспешнији студент и студенткиња на турниру стекли су право учешћа на финалном турниру студената и студенткиња Београда који носи назив „Трофеј Верице и Срећка Недељковића“ (који би требало да буде одржан 3–4. јуна 2016. године на Машинском факултету УБ).

Организатори турнира су били Универзитет у Београду, Православни богословски факултет, Универзитетски спортски савез Београда, Шаховски клуб „Богослов“ и Шаховски клуб „Студентски град“, а судио је Небојша Баралић, међународни шаховски судија.

2016. г. у Народном позоришту у Београду. Награда коју бијенал-

но додељују Епархија будимљанско-никшићка и компанија „Мона“, а коју чине повеља, плакета и новчани износ, Симовићу ће бити традиционално уручена уочи Dana Светог Василија Остршког у Никшићу.

Својим доласком на свечаност, поштовање Симовићевом

делу и престижној награди указали су ранији добитници Рајко Петров Ного и Митрополит Амфилохије, амбасадор Русије Александар Чепурин, Љубивоје Ршумовић, Радомир Андрић и многоbrojni гости.

„Оно што увек морамо узимати у обзир је да су Његошу – у ➔

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

коме је Исидора Секулић видела песника васионских аспирација – око руку, ногу и крила били везани ланци владара, који су га из тих његових васионских аспирација принудно приземљивали на тло историје једног малог и одасвуд и споља и изнутра угроженог народа. Међутим, можда су управо та приземљења чинила његово дело драматичнијим и садржајнијим и можда су му управо она обезбеђивала продужену актуелност“ – рекао је Симовић у захвалној беседи.

ДЈЕЈЕРПЕТРОВСК Филм „Пајсије Светогорец“

Филмским фестивалом „На Дњепру 2016“ („Международная Киноассамблея на Днепре – 2016“), одржаном од 28. до 31. јануара ове године у Ђејепретровском, започело је у Украјини обележавање хиљадугодишњица руског монаштва на Светој Гори Атонској.

На фестивалу је приказано 27 документарних филмова из више традиционално православних земаља, укључујући ту и Србију.

Гран-при фестивала освојио је филм Александра Куприна „Пајсије Светогорец“. Аутор филма награђен је граматом „За милосрђе“ која се даје у спомен на Светог Јована Лествичника.

Извор: [pouke.org / pravoslavie.ru](http://pouke.org/pravoslavie.ru)

Нова издања у едицији „Свети Оци у преводу на српски језик“

Крајем 2015. године и на почетку текуће године у едицији „Свети Оци у преводу на српски језик“ објављене су две свеске: Ещеријин йушойис (свеска 4) и Посланице Светој Ићијијија Антиохијској (свеска 5) у преводу Епископа Атанасија (Левтића), са његовим благословом и дозволом за објављивање превода. Увод у Ещеријин йушойис потписује проф. др Радомир Поповић, а увод у Посланице Светој Ићијија Антиохијској др Марјан Алексић.

У плану је да се у 2016. години објаве списи Бл. Јеронима Стридонског, Св. Иларија Пиктавијског, Јевсевија Кесаријског (Живот Константинов – два тома), Бл. Теодорита Кирског (два тома), Св. Јована Касијана (један том). Планирано је да у књигама, као и до сада, поред превода списка уз оригинални текст буду приказана житија аутора и историјске прилике у којима су они стварали своја дела. Ово је врло захтеван пројекат због публиковања превода са критичким апаратом, али и са историјско-богословским предговорима.

Др Радомир Поповић, редовни професор на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, потписује уредништво сваког тома у едицији „Свети Оци у преводу на српски језик“. Превођење ће, као и до сада, бити поверено познаваоцима класичних језика, а редактура превода професорима класичних наука са Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Извор: cic.srb

АЛБАНИЈА Житија светих 2 на албанском

Албанска Православна Црква је недавно пустила у продају Житија светих Православне Цркве – том 2, новембар–децембар, на албанском језику. То је веома опширина и технички веома дотера-

на књига, штампана на 800 страница, а објавила ју је штампарија „Васкрсење“. Ова житија на албански су превели отац Анастас Бендо и Елени Пани, а за штампу их је уредила Доника Шураја. У припреми су и следеће свеске.

У предговору првој свесци Архиепископ Анастасије, чијим благословом и старањем је ова књига угледала светло дана, истиче да „постоји неколико житија о мучеништвима многих светих која су сачувана као бисери у овим књигама названим Житија... Из огромног материјала ми смо одабрали за штампу и превели на албански Синаксар (Житија) која је објавио манастир Симонопетра на Светој Гори, будући да она почивају на најбољим изборима и да су припремљена строго научно“.

Извор: Албанска Православна Црква / cic.srb

СИРИЈА

Отпор терору

Стотине хришћанских бораца из целе Сирије придржиле су се локалној браћи у већински хришћанском граду Сададу да би спречили да падне у руке терористима „Исламске државе“.

Симбол хришћанског отпора, градић Садад, који лежи на само 17 километара од стратешког ауто-пута који повезује престоницу Дамаск и град Хомс на западу земље, суючио се са нападом ИД и других цијадистичких бораца од краја октобра 2015. године, када су терористи напредовали широм централне Сирије.

Војна команда и чланови локалних милиција потпуно су свесни чињенице да би пад православног хришћанског града сасвим одсекао Дамаск од остатка земље.

Када су борци Ал Нусра фронта заузели град 2013. године, сиријски хришћани су одлучили да се држе подаље од онога што су видели као сукоб између шиита и сунита. Тек кад су цијадисти опљачкали стари хришћански манастир у Малули, локални хришћани су схватили да слична судбина чека и њихову заједницу. Убрзо затим, седам војних мусиманских групација ујединило је снаге у опсади Садада. Пошто су се цијадисти спремали да заузму град, његови браноци су одлучили да се боре до краја. И они су се борили све док сиријска војска није стигла и отерала непријатеља.

Са ослобођеним Сададом градски браноци се окрећу Ал Карјатеину – још једном хришћанском граду и последњем упоришту терориста у провинцији Хомс.

Екстремисти су отели много локалних талаца и запретили су да ће их убити ако војска одлучи да осво-

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА Велби очекује договор по питању датума Вајкса

Примас англиканаца, архиепископ кентерберијски Јустин Велби, очекује нови међуцрквени начин утврђивања датума прослављања Вајкса Христовог. Већ „у наредних 5 до 10 година“ могла би се установити друга или трећа недеља у априлу месецу, саопштио је Велби англиканској агенцији за штампу ACNS, након последњег сусрета са англиканским високим клиром у Кентерберију.

Сходно овој изјави на „једном заједничком датуму“ настоје и папа Фрања, као и коптско-православни патријарх Александријски Тавардос II, као и Васељенски Патријарх Вартоломеј.

Према процени експерата тешко је очекивати да ће аутокефалне Православне Цркве прихватити овакво „консензусно правило“ које би противречило правилу Никејског сабора из 325. године, које је у вишестолетној употреби у Православним Црквама.

Прошођакон Зоран Андрић

ји град. Сви хришћански таоци су сада слободни захваљујући томе што су неки успели да побегну, а други су били откупљени.

Након што је турска авијација оборила руски авион Су-24 у новембру, многи у Сададу су се окупили у локалним црквама да се моле за руског пилота Олега Пешкова који је убијен у том неоправданом нападу.

Садад је сада миран град, али трагови недавних борби су присутни свуда на многим кућама на главном градском тргу које су унажене дубоким оштећењима од рикошета и директне пуцњаве.

Извор: OCP / сци.срб

МОСКВА

Стоп вандализму у Ираку

Министарство спољних послова Руске Федерације осудило је уништење древног манастира Св. Илије у Ираку, који су недавно разорили екстремисти „Исламске државе“. Москва снажно осуђује рушилачке активности ИД и позива све одговорне регионалне и међународне представнике да буду активнији у координисању корака у борби са заједничким непријатељем – свет-

ским тероризмом – да би заштитили мирољубиве нације од насиљног екстремизма, и да чувају права националних и верских мањина, да сачувају споменике светске културе, пише у поруци, која је објављена на веб-сајту Информативне службе Министарства спољних послова Ру- ске Федерације.

Разарање Палмире,
Сирија

Древни манастир Св. Илије који је основан у 6. веку поред ирачког града Мосула уништили су и са земљом сравнили екстремисти који су заузели град.

Извор: Православие.ру

РУСИЈА

Припрема

Свеправославног Сабора

Московска Патријаршија је ставила на свој веб-сајт нацрт докумената припремљених за Свеправославни Сабор Православне Цркве: наиме, реч је о документима који су усвојени на V свеправославном предсаборском саветовању у Шамбезију одржаном 10–17. октобра 2015. г. Зналци руског језика могу их читати на mospat.ru и pravoslavie.ru.

Извор: Московска Патријаршија

Цело Српство славило Светог Саву

Свети Сава – небески човек и земаљски анђео

Без Христа, Расенко би заувек осишао Расенко, и никад не би посашао и осишао Свети Сава, света и бесмртна савесија српског народа (ава Јустин).

Празник васењенског учитеља и светитеља кога поштују и славе у свим православним, али и у хришћанским народима, обележен је бројним молитвеним и културним сабрањима широм хришћанског света.

У Сплиту

Његово Преосвештенство Епископ далматински Фотије служио је 24. јануара 2016. Свету Архијерејску Литургију у капели Светог Саве у Сплиту.

„Данањним празником улазимо у светосавску недељу током које ће наша Црква на свим континентима где год има православног народа прослављати овог великог светитеља из српског рода. Свети Оци кажу да је Бог тако одредио да у свакоме народу подигне по једнога Мојсија који ће тај народ водити из земље смрти у обећано Царство Небеско. Тако је Бог подигао Светога Саву да буде духовни родоначелник нашега рода, оснивач самосталне Српске Цркве и утемељитељ средњовековне српске државе. Овај незамењиви просветитељ живео је 60 година и за то време довршио је велико дело Светих Кирила и Методија, 1219. године избацио је самосталност за Српску Цркву од Цариградског Патријарха, крунисао је у манастиру Жичи свога брата Стефана за краља Србије, подизао је школе, болнице, сиротишта, цркве и манастире, учио нас је ћирилицу и нашој историји“, поручио је владика Фотије...

„Данас, кад смо се сабрали у Сплиту не можемо да не поменемо наш Храм

Светог Саве који већ више од 75 година стоји недовршен у овоме граду. Од Другог светског рата нисмо успели да добијемо дозволу да се доврши ова светиња посвећена најпоштованијем светитељу српскога рода, што представља велику муку и рану за све православне у Далмацији. На нама је да се молимо и да се трудимо да будемо достојни да се овај храм доврши и да се једнога дана милошћу Божијом у њему окупљамо“, рекао је Епископ Фотије.

У Вуковару

Овогодишња централна Светосавска академија Епархије осјечкопољске и барањске одржана је 24. јануара 2016. у згради Хрватског дома у Вуковару.

Академији су, између осталих, присуствовали бројни представници друштвено-политичког и културног живота Епархије осјечкопољске. На почетку се присутнима обратио домаћин, Преосвештени Епископ Лукијан, који је благословио светосавско саборовање. У програму су учествовали: ВСПД „Јавор“ етно група „Бурђевак“ из Боботе, рецитатори Вукварске гимназије и свештенички хор Епархије осјечкопољске и барањске. Светосавску беседу одржао је парох трпинјскиprotoјерј-ставрофор Саша Кузмановић.

Извор: Епархија осјечкопољска

У Стокхолму

И ове године свечано је било за храмовну славу и прославу нашег патрона Светог Саве. Гости наше парохије били су protoјерј-ставрофор др Радомир Поповић, професор Православног богословског факултета. У недељу 26. јануара служена је Св. Литургија, којом је началствовао protoјерј-ставрофор Миломир Атанасковић уз саслужење о. Радомира Поповића, о. Душана, надлежног пароха и о. Небојше Аксића. Након Св. Литургије, у сали

Светосавског центра, одржана је Светосавска академија. Поздравно слово одржао је о. Душан поздравивши све присутне међу којима је

био и амбасадор Републике Србије др Душан Црногорчевић. У уметничком програму наступали су: ФГ „Никола Тесла“ из Хандена, ФГ „Младост“ из Солне, ФГ „Шаран“ која је при нашем храму, деца са веронауке, Филип Раковић на гитари, Михаило Мартински – хармоника и такође на гитари. Чланице КСС при Храму Св. Саве су за све присутне припремиле послужење.

На сам дан Св. Саве, на Св. Литургији началствовао је о. Радомир Поповић уз саслужење о. Тоадера из Румунске Православне Цркве, о. Павла из Московске Патријаршије као и свештеник о. Миломира Атанасковића, о. Александра Цинцаревића, о. Душана и о. Небојше Аксића. Након освећења славског колача литургијско славље настављено је трпезом љубави.

У Билећи

У част празника Светог Саве, крсне славе билећке цркве и општине, 26. јануара 2016. у Парохијском дому у Билећи изложени су ликовни радови предшколаца, основаца, средњошколаца и академских сликара на тему „Ћирилица“. Изложбу су заједно организовали СПЦО Билећа и СПКД „Просвјета“ Билећа. Изложене радове, настале на тему ћирилице, приредили су ученици основних школа „Свети Сава“ и „Петар Други Петровић Његош“. Њима су се придружили и ученици гимназије Средњошколског центра „Голуб Куреш“ и најмла-

ћи ликовњаци из Ђечијег вртића „Будућност“, те академски сликари.

Свету Литургију 27. јануара служио је Епископ захумско-херцеговачки Григорије уз саслужење више свештеника. У Светој Литургији и свечаној литији улицама града учешћа је узео веома велики број грађана. Прослављање празника Светог Саве у Билећи завршено је свечаном Светосавском академијом у Дому културе „Јевто Дедијер“, у организацији билећког Српског просвјетног и културног друштва „Просвјета“.

Извор: eparhija-zahumskohercegovacka.com

У Београду

Са благословом Патријарха српског Иринеја, Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског, у навечерје је празника Светог Саве, првог српског Архиепископа и просветитеља, служио је велико празнично свеноћно бденије у Цркви Светог Саве на Врачару у Београду.

На дан празника, Светом Архијерејском Литургијом, којом је началство вао Владика Арсеније, прослављена је слава заветног храма српског народа.

Преосвећеном Епископу Арсенију саслуживало је свештенство АЕМ, братство Храма Светог Саве и гости из Грчке и других епархија СПЦ. Поред многоbroјног благочестивог верног народа, богослужењу су присуствовали директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, саветник председника Владе Владимир Божовић, протонеимар храма проф. др Војислав Миловановић и други.

У Флемингтону

Најстарија српска црква у Аустралији, Црква Светог Саве у сиднејском насељу Флемингтон прославила је своју храмовну славу. Традиционално, Света Архијерејска Литургија служена је дан уочи славе, на оданије Боговаљења и Дан Аустралије када због државног празника највећи број верног народа може да дође.

Служио је Преосвештени Владика Иринеј а њему су саслуживали локални парох протонамесник Саша Чолић теprotoјереј-ставрофор Дејвид Лојд и protoјереј-ставрофор Љупчо Дво-

јаковски из Руске Заграничне Православне Цркве и други.

Сабрање је пресељено у црквену салу и порту у којој је под великим шатором послужена трпеза љубави. Као што то увек бива у Флемингтону, сестре су своје годишње прилоге које вредно сакупљају од славе до славе предале ЦО и то ове године десет хиљада долара. За ручком је прикупљан и прилог сабраних на који је флемингтонска парохија додала још онолико колико је народ дао и све је то упућено организацији Срби за Србе, да буде подељено нашем народу где највише треба.

Извор: Митрополија аустралијско-новозеландска

У Нишу

У навечерје Савиндана, 26. јануара 2016. са благословом Епископа рањско-призренског Теодосија, Епархија нишка, град Ниш и Војска Србије приредили су Светосавску академију у Великој сали Дома војске у Нишу.

Свечану беседу произнео је др Мило Ломпар, професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Уметнички програм примила је Црквена општина нишка и Нишка црквено-певачка дружина „Бранко“. Академију је отворио оркестар Копнене војске Србије државном химном под руководством диригента капетана Дејана Ђорђевића.

У једночасовном програму наступили су драмски уметници Небојша Глоговац, Душан Матејић, Јелисавета Каракић... Академију су хорским наступом обогатили ансамбли Дечијег хора „Бранко“, Хор „Бранко“ и Хор Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу. Фолклорни програм примили су ансамбл СКЦ „Оро“ као и Дечји играчки ансамбл „Бранко“.

Учешће две стотине извођача учиnilо је програм прославе Светог Саве у Нишу јединственим и упечатљивим.

У Чачку

Епископ жички Јустин је на празник Светог Саве, у немањићкој задужбини Храма Вазнесења Господњег у Чачку служио Свету Архијерејску Литургију. Са Владиком су, у пуном храму, служили protoјереји: Небојша

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
info@dobrocinstvo.rs
www.dobrocinstvo.rs

Будимпешта - Сентандреја
13 - 16. април

Васкрс у Светој Земљи
25. април - 02. мај

Цариград - Истанбул
14 - 21. мај

Беч
18 - 22. мај

Светиње Грчке са Патмосом
06 - 14. јун

Острог
Сваког викенда

Дабић, Иван Пауновић, protoјереј-ставрофор Саша Јоловић и јереј Слободан Јаковљевић. Нагласивши сву славу и величину првог српског Архијерејског митрополита, Епископ Јустин је беседио под сводовима светог храма у којем је и сам светитељ служио и приносио своје архијериске молитве и беседе у давном 12. веку. Након молитвеног сабрања, Владика је отишао у парохијски дом где се обратио деци која су се окупила да произнесу песме посвећене Светом Сави а потом су подељени светосавски пакетићи.

Владика Јустин је присуствовао и Свечаној светосавској академији у препуном Дому културе у Чачку. На крају академије су подељене награде најбољим ученицима верске наставе у Чачку.

У Милешеви

На празник Светог Саве, у сриједу 27. јануара 2016, Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Јоаникије служио је, поводом славе манастира Милешеве, Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства и монаштва ➔

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Зорица Нештић

Епархија милешевске и будимљанско-никшићке. Током Свете Литургије Преосвећени Епископ је рукоположио у чин свештеника досадашњег ћакона и вјероучитеља Ненада Тешића.

Освештан је и преломљен славски колач. По завршетку Литургије дјеца су одржала кратак програм са рецитацијама о Светом Сави и даривана пригодним поклонима.

У Подгорици

Молитвена сабрана широм Митрополије црногорско-приморске обиљежила су овај велики празник. Од Подгорице, Даниловграда, Херцег Новог, Цетиња, Острога... празновало се и саборовало.

На дан празника у Саборном храму Христовог Васкрсења Светом Архијерејском Литургијом је началствовао Епископ нишки Јован уз саслужење свештенства Саборног храма: протојереја-ставрофора и старјешине Саборног храма Драгана Митровића,protoјереја Далибора Милаковића, Предрага Шћепановића, Миладина Кнежевића, Мирчете Шљиванчанина и протојакона Владимира Јарамаза.

Након Свете тајне причешћа којој се вјерни народ присајединио у великом броју, Епископ Јован се обратио свештенству, монаштву и вјерном народу бодрим и ведрим и надахнутим празничним архијеријским словом. По завршеној бесједи Преосвећеног Епископа нишког, у Саборном храму одржана је кратка саборна изведба дјеце полазника школе вјeronauke и чланова дјечијих хорова „Васкрсењко“ и „Свети Козма Етолски“.

У Котору

Грађани Котора и Боке, православни и римокатолици су, према вишевјековој традицији, заједно прославили Савиндан и почетак Трипунданских свечаности, уз звуке Градске музике Котор, морнаре Бокељске морнарице и у присуству представника градске власти на челу са предсједником општине Котор Александром Стјепчевићем. Испред Цркве Светог Николе Светосавску химну је извео подмладак хора Српског пјевачког друштва „Јединство“.

Парох которски и архијерејски намјесник бококоторски protoјереј-ставро-

фор Момчило Кривокапић казао је да се Которани већ двадесетак година окупљају на овај дан обиљежавајући лијепи обичај који датира из 19. вијека, а који је стицајем околности након Другог свјетског рата био укинут. „Међутим, дивни људи из Градске музике Котор су обновили обичај, сјетили се стarih нота, али и оних који су били њихови претходници. Од тада је град Котор постао богатији. Данас се из грла дјеце ори слава Богу, дјеца су пјевала химну Светом Сави, химну Богу живоме, а дјечак са Катедрале Светог Трипуне изговара Лоде у славу Божију. Када људи и дјеца славе Бога, тада се за будућност не треба бојати. Било је страшно вријеме када се Бог порицао. Хвала Господу, то вријеме је прошло, казао је Кривокапић.

Окупљени испред Цркве Светог Николе су се потом заједно упутили ка Катедрали Светог Трипуне, где је у подне са балкона базилике мали адмирал Бокељске морнарице Паво Мирка Вичевић, изговорио Лоде – похвале Светом Трипуну.

У Новом Саду

Предвођен својим Архијерејем, верни народ Богом чуваног града Новог Сада, молитвено је прославио празник првог Архиепископа српског Светог Саве. Евхаристијским сабрањем началствовао је Епископ јегарски Јероним уз саслужење братства Саборног храма и новосадских ћакона.

После заамвоне молитве, Епископ јегарски Јероним благословио је славски колач и кољиво које је ове године са љубављу, Господу у славу, а у част Светог оца Саве, првог Архиепископа српског, принео кум славе Жарко Аларгић са породицом.

По завршетку Свете Литургије, најмлађи полазници веронауке приредили су пригодан програм рецитујући и појући у славу Имена Божјег а у част Његовог угодника Светог Саве, првог Архиепископа српског.

Извор: Епархија бањичка

У Кучевишту, БЈРМ

Са благословом Митрополита скопског Јована, а на позив православних Срба из Кучевишта, који чувају успомену на Светог Саву, ове године службу

и благосиљање славског колача обавио је Архимандрит Иринеј, који је присутном народу пренео благослов и молитвене жеље Архиепископа Јована да молитвама Светог Саве Христос Господ дарује свима крепко здравље и умножи свако добро у животу. Архимандрит Иринеј је сабраном народу пренео и подршку да издржи прогон Цркве и остане веран својој отаčkoј вери избегавајући позиве на раскол предањским речима: „Облаци ће проћи!“ Сви сабрани су изразили наду да ће у близкој будућности своје празнике и друге верске прилике обележавати са својим канонским свештеницима у својим храмовима.

Извор: poa-info.org

У Враки и Скадру

Спомен на празник Светог Саве, прајвјетитеља и учитеља српског свечано је и молитвено прослављен по осми пут у Враки и Скадру у недјељу 31. јануара 2016. на празник Светих Атанасија Великог, Кирила Александријског и Максима Архиепископа српског.

Свету Архијерејску Литургију у Цркви Пресвете Тројице у Скадру служио је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије. Саслуживали су му protoјереј-ставрофор Радомир Никчевић, парох скадарски Албанске Православне Цркве свештеник Никола Петани, ћакон Душан Биговић и други. Литургији су поред бројног народа и дјеце из Скадра, Враке и околине присуствовали и вјерници из Херцег Новог, амбасадор Републике Србије у Тирани Мирольуб Зарић са сарадницима, професор Цетињске богословије др Будимир Алексић, монах Јован, настојање манастира на Топхани на Скадарском језеру, и многи други.

После Литургијског сабрана у Скадру је одржана осма академија у част Светог Саве, коју су организовали Друштво „Свети Јован Владимир“ и Удружење Срба и Црногораца „Морача-Розафа“ из Скадра.

На почетку Светосавске академије Митрополит Амфилохије освештао је и пререзао славски колач и у кратком слову подсјетио на личност Светог Саве и Светог Јована Владимира. Светосавске прославе у Скадру са благословом Митрополита Амфилохија и Архиепископа Анастасија, обновљене су 2009. када је први пут након 1934. служена Литургија на празник Светог Саве у Цркви Пресвете Тројице у Враки и одржана Светосавска академија у Скадру.

У Мурској Соботи

Историја богослужбеног живота овдашњег православног живља почиње на Божић 2013, када је одслужено прво вечерње богослужење у Саборном храму у М. Соботи, благодарећи љубави локалне Римокатоличке цркве. Након тога је православним уступљена капела Мајке Божије на периферији М. Соботе, у којој се окупљају две суботе у месецу. Бригу о овом делу Словеније воде свештеници ЦО Марибор. Недеља 31. јануар 2016. је историјски дан за овај део Словеније. То је била прилика за прву посету Прекомурју Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија. Повод је била прослава дана Св. Саве и екуменски сусрет представника Римокатоличке, Протестантске и Православне Цркве. Прослава је отпочела вечерњим богослужењем, које су служили јеромонах Дионисије из ман. Ковиљ и јереј Саво Косојевић из Марибора, уз присуство Његовог Високопреосвештенства. Богослужењу је присуствовало око 150 верника Православне, Римокатоличке и Протестантске Цркве, као и бискупи собошки и цељски, Петер Штумпф и Станислав Липовшек, пастор Леон Новак, собошки жупник Горан Кухар и капелан Горан Мерица.

Након богослужења прослава је настављена у црквеним просторијама,

Миа Торбица има само осам година и одлична је ученица трећег разреда Основне школе „Војвода Радомир Путник“ у Београду. Свира клавир и дивно црта. На контролном прегледу у Тиршовој пре десетак дана дијагностикован јој је рецидив акутне монобластне леукемије, од које се лечила од маја 2013. г. Како би се Миа излечила, неопходно је извршити трансплантију коштане сржи.

Њена једина нада је операција у специјализованом здравственом центру у Риму, која се мора обавити што пре. За операцију је потребно прикупити 160.000 евра.

Помоћ за Миу Торбицу можете уплатити на следеће рачуне:

Динарски: 160-441369-19

Девизни: 00-540-00014071

IBAN: RS35160005400001407179

Можете помоћи и слањем СМС поруке: у Србији – упишите 132 и пошаљте СМС на 3030 (цена поруке: 100 дин); у иностранству – упишите hump132 и пошаљте СМС на 455 (цена поруке: 10 CHF)

ломљењем славскога колача и пригодним послужењем.

Текст и слика: mitropolija-zagrebacka.org

У Јужној Америци

У недељу, 31. јануара 2016. у Буенос Аиресу свечано је прослављен празник Светог Саве у истоименој цркви која је тако прославила и своју храмовну славу.

Празновање је започело претходне вечери вечерњом службом и бдењем са благосиљањем славских колача. У недељу, Свету Литургију је служио Архимандрит Кирило (Бојовић), архијерејски заменик, уз саслужење свештеника Стевана и Ђакона Бориса (Руска Загранична Православна Црква).

У Литургијском слављу учествовала је и делегација Амбасаде Републике Србије. Учествовао је и велики број деце и верника који су се причестили светим даровима на дан празновања овог светитеља који је учврстио у православљу српски народ.

Након Литургије, сви су били позвани на свечани ручак, који је организовао црквени одбор.

НА КИМ Дечани

Четворица наоружаних исламиста ухапшени су 30. јануара 2016. испред главне капије манастира Високи Дечани, саопштио је игуман манастира Сава Јањић. „Инцидент се догодио око 21 часа. Ухапшени су дошли пред улаз у манастир у белом голфу регистрације Урошевца. У заједничкој акцији косовске полиције и Кфора након легитимисања и претреса возила пронађено је да су ухапшени (четворица косовских Албанаца из четири различита дела Косова: Гњилана, Урошевца, Призrena и Ђаковице) поседовали наоружање (калашњиков са три оквира муниције и пиштолј). У возилу је такође нађена и литература исламистичке садржине“, наводи се у саопштењу Саве Јањића. Игуман манастира Високи Дечани Архимандрит Сава је потврдио да се монаси и особље које ради у манастиру осећају сигурно и да је овај инцидент још један показатељ да је присуство снага Кфора који обезбеђује манастир од суштинског значаја за безбедност овог објекта, светске културне баштине Унеска.

Извор: РТС

Упокојила се у Господу Дренка Којић (1950–2016)

Године 2016. јануара 14. на дан Светог Василија Великог око поднева, после краће болести упокојила се супруга проте Трајана Којића, старешине Цркве Св. Марка, противница Дренка. Рођена је 1950. год. од оца Зарије и мајке Стојне у Призрену. Године 1976. ступила је у брак са тадашњим професором Призренске богословије Трајаном. Господ их је благословио са троје деце: Иваном, Катарином и Марком и са петоро унучади. Заупокојену Литургију 16. јануара у Цркви Св. Марка, служио је Епископ рашко-призренски Г. Теодосије, а истог дана опело на Новом гробљу служио је викар Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, Епископ топлички Г. Арсеније, уз саслужење педесет свештеника из више епархија наше Цркве. На опелу од покојне противнице Дренке, опростио се ректор Призренске богословијеprotoјереј-ставрофор Милутин Тимотијевић, чије надгробно слово преносимо у целости.

Беседа на опелу противнице Дренке Којић

Стојећи данас око одра куме Дренке, као што ће се стајати и око нашег у своје време, уочавамо годину рођења и смрти и размишљамо: да ли је довољно година живота дато свакоме од нас од онога колико нам Бог одређује? Није наше да о томе расправљамо, нити да се с Богом препиремо (Јов. 40, 3), али зnamо, по премудром Соломону (Прем. 4, 8.10–11.14) да нас Бог позива из овога света онда када је за нас најбоље. Ако нам је одузето нешто у земаљском живо-

ту, по нашем мишљењу, дођаће нам тамо, у другом свету. Стога, нећемо говорити о броју година колико човек живи, већ нећемо говорити о подвизима које човек врши у току свог живота. Живот свакога од нас проткан је преиспитивањем снаге да би се живело у материјалном, али припремајући се за духовни свет. Подвиг јесте оно што свака крштена душа

треба да има да би се задобило Царство Небеско. Твој подвиг, драга кумо, јесте у дивном рађању троје деце и то свако дете на посебан, царски, начин. Отварала си посебна врата за свако твоје дете које је долазило на овај свет, чиме си показала изузетну храброст, храброст којој се клањам, јер у то време и на том месту, где смо тада живели, медицински услови нису били најбољи.

Рађајући децу за овај живот, већ си их припремала и за будући, кроз васпитање. Бити супруга свештеника и професора Богословије била је велика одговорност у граду Призрену, где су све очи биле усмерене у Богословију и у људе који су тамо радили. Знала си да учиш децу

своју и припремаш их за живот вечни кроз служење у Цркви Божјој. Син је постао презвитељ, једна ћићи презвитеља, а једна сачувала наследство призренског господства остало нам од цара Душана и од других Немањића. Призрен је сачувао традицију господства као нико други. Песма каже: нек' се знаде да смо царовали.

Трећи твој подвиг огледа се у подражавању свога супруга, проте Трајана, у свим његовим подухватима и прегнућима за добро Цркве Божје, како на раду у школи Призренске богословије, тако и у приштинском Храму Светог Николе, који је изгорео и ваксрсао. Овде у Београду, Господ га је наградио да буде стаreshina једног од највећих хра-

мова. Својом истрајношћу, у складу с именом, и знањем и љубављу, преуредио је тај храм од крста на кубету до дна, до крипте, или, ако хоћете обрнуто, од дна до врха. Открила се заробљена лепота, репрезентативан храм је заблистао у Београду, рукама оца Трајана.

А он, отац Трајан, изашао из славне породице Којића, од којих су три брата свештеници, а један брат мученик, мучки убијен од оних који убијају тело, на домаћку своје куће, на свом имању, али душу не могу убити. Та три брата, три свештеника, носиоци светlosti Божје по Косову и Метохији, а после наше свенародне несреће и у ужој Србији. А један од браће и данас је на Косову и Метохији и у целој парохији има једног члана – парохијанина. Док год је тамо знамо да се српска свећа није угасила и српско име није затрло. Шта значи бити свештеник тамо, открива нам један пример. Док је, макар и једном годишње, поп Синадин одлазио у Гору, крај Призрена, Гора је била православна. Када је поп Синадин умро, а другог није било да га замени, Гора се потурчила. Тако, dakле, један од Којића још увек придржава небо изнад Косова и Метохије са три прста. Осећамо – још није све изгубљено.

У таквој кући си ти, драга кумо, узрастала из подвига у подвиг. Подвигом верне супруге и добре мајке испуњавала си свој живот правим делима, добротом, љубављу, подстицањем млађих на врлине поста, молитве, милосрђа, доброте и честитости. Све си то принела Богу, па и свако дете и свако добро дело као уздарје за Божје призывање из небића у биће. Ти си испунила време које ти је Бог дао.

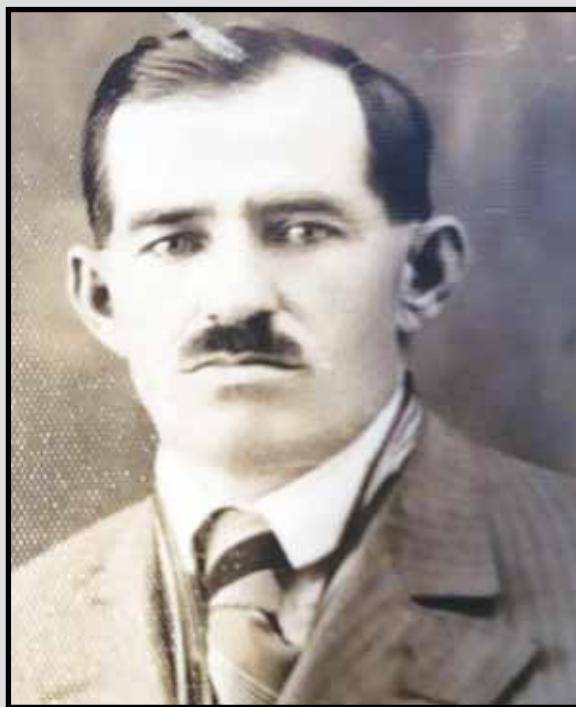
Са ово неколико речи, опраштам се од храбре жене, добре и човекољубиве мајке.

Овај мали венац од речи приноси теби, венчани кум твој.

Бог да прости!

Прошојереј-саврофор
Милутин Тимошићевић

Поводом 60-годишњице упокојења Машана Грујића (1895–1956)

Машан Грујић је рођен у благочестији вој породици Грујић у селу Клопот у Црној Гори, од родитеља Михаила и Милице. Детињство је провео у манастиру Морача. Од оца Михаила слушао је уз гусле како су се водили бојеви и битке за ослобођење од Турака. И он лично се истакао у опсади Скадра (1912–1913), где је учествовао са оцем и четворицом браће, од којих је један погинуо. Био је учитељ у многим местима Црне Горе, Косова и Метохије; касније је био секретар

Пољопривредне школе у Пећи. У браку са супругом Миленом добио је петоро деце, четири сина и једну ћерку.

Више пута је рањаван у Другом светском рату. Преставио се у Господу 21. фебруара 1956. године у Пећи.

Нека Господ Бог настани душу раба својег Машана тамо где праведници блаженствују и учини му вечан спомен!

Вечно су му захвални синови Милорад и Божидар
Грујић са породицама

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина

Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звоно 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)... Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)...

Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;
– Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com; szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

ДА ОНО ШТО ЈЕСМО САЧУВАМО КРОЗ ВИЈЕКОВЕ!

**10 ГОДИНА ШКОЛЕ ИКОНОПИСА „ОДИГИТРИЈА“
ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ
ПРИДРУЖИТЕ НАМ СЕ!**

+387 65 858 532

www.eparhijazvornickotuzlanska.info

Одигитрија – лађа, аутор Милена Н. Николић
из Бијељине, јајчана темпера на пергаменту

